

Södertörns högskola | Institutionen för ekonomi och företagande
Kandidatuppsats 15 hp | Företagsekonomi C| Höstterminen 2011

Förväntningsgapet

Vad revisionsinsatsen i HQ Bank innebär för förväntningsgapet.

Av: Josef Barhanko & Aram Kerimo

Handledare: Cheick Wagué
Examinator: Ogi Chun

Förord

Vi vill tacka alla våra respondenter som har valt att ställa upp på intervjuer, visat intresse och möjliggjort genomförandet av denna uppsats.

Vi vill även tacka vår handledare Cheick Wagué som har inspirerat och motiverat oss till att tackla de problem som har vi har stött på under arbetets gång.

Avslutningsvis vill vi rikta ett stort tack till våra opponenter som bidragit med konstruktiv kritik under våra seminarietillfällen.

Stockholm januari 2012

Josef Barhanko

Aram Kerimo

Abstract

Problem: That the stakeholder's expectations don't answer to what auditors can and may do have been a problem for several years. This problem was defined for the first time by Liggio at 1974. Since 1974 there have been several researches about the expectation gap for auditors.

Purpose: The purpose of our study is to research what the audit effort in HQ Bank means for the expectation gap.

Theory: The theories in our study discuss the audit profession, the definition of the expectation gap, how trust develops between individuals, the regulations that the authorities discuss and a review of earlier researches in this subject.

Method: We have done a qualitative study in which we interviewed approved auditors at PwC and Convensia in addition we interviewed the chief lawyer at the Swedish financial supervisory authority to answer our purpose.

Conclusions: The conclusion of our study is that the expectation gap exists between the auditors and the stakeholders. Another conclusion is that the incidents in HQ Bank have influenced the expectation gap in a negative direction, to reduce the expectation gap we suggest that adjustments of the regulations must be done and that the auditors themselves must inform their stakeholders what auditors can and may do.

Keywords: Expectation gap, trust, auditing, auditor, FAR (the institute for the accounting profession in Sweden), supervisory board of public accountants, Swedish financial supervisory authority, HQ Bank.

Sammanfattning

Problem: Att intressenters förväntningar på revisorn inte svarar mot vad revisorn faktiskt kan och får göra har varit ett problem för revisorsyrket i många år. Detta problem definierades först av Liggio 1974. Sen dess har flertalet forskningar gjorts inom ämnet förväntningsgap.

Syfte: Vår studie syftar till att undersöka vad debatten om revisionsinsatsen i HQ Bank innebär för förväntningsgapet.

Teori: Uppsatsens teoretiska referensram behandlar teorier som beskriver revisorsyrket, definition av förväntningsgapet, hur förtroendet utvecklas mellan individer, de lagändringar som diskuteras samt en översikt av tidigare forskning inom ämnet.

Metod: För att besvara syftet gjorde vi en kvalitativ studie där vi intervjuade godkända revisorer på PwC och Convensia revision. Dessutom intervjuade vi Finansinspektionens chefsjurist.

Slutsatser: Denna studies slutsatser blev att det råder ett förväntningsgap mellan revisorerna och dess intressenter. Vi har även kommit fram till att händelserna i HQ Bank har påverkat förväntningsgapet i en negativ riktning, för att få bukt med förväntningsgapet anser vi att det krävs ändring av regelverken tillsammans med att revisorerna själva upplyser deras intressenter om vad en revisor faktiskt kan och får göra.

Nyckelord: Förväntningsgap, förtroende, revision, revisor, FAR, Revisorsnämnden, Finansinspektion, HQ Bank.

Begreppsdefinition

- Revisorsnämnden:** Revisorsnämnden är en statlig myndighet vars uppgifter är att se till att det finns tillräckligt med kompetenta revisorer i förhållande till behovet och att ha tillsyn över revisorerna¹.
- FAR:** FAR är branschorganisationen för revisorer och rådgivare. Deras uppgifter är att utveckla revisions- och rådgivningsbranschen. Detta gör de genom rekommendationer, utbildning och remissverksamhet².
- Finansinspektionen:** Finansinspektionens uppgifter är att övervaka finansmarknaden och se till att finansmarknaden är effektiv och stabil³.
- HQ Bank:** HQ Bank bildades år 2006, men dess historia börjar redan 1981 då Sven Hagströmer bildade en fondkommissionsrörelse som sedan utvecklades till HQ Bank⁴. Den 28 augusti 2010 återkallades HQ Banks tillstånd av Finansinspektionen. Detta ledde till att HQ Bank sattes i likvidation den 30 augusti 2010⁵.

Förkortningslista

- ABL:** Aktiebolagslagen
- PwC:** Pricewaterhouse Coopers

---

¹ Revisorsnämnden: http://www.revisorsnamnden.se/rn/om_rn_4706.html

² FAR: http://www.far.se/portal/page?_pageid=114,340195&_dad=portal&_schema=PORTAL

³ Finansinspektionen: <http://www.fi.se/Om-FI/>

⁴ Aktiespararna: <http://www.aktiespararna.se/sajt/kontakt/lokalavdelningar/lok/aktiespararna/Lulea/Nyheter-fran-lokalavdelningen/gunnar-ek-och-hqbank/>

⁵ Svenska Dagbladet: http://www.svd.se/naringsliv/hq-historia-detta-har-hant_5254235.svd

Innehåll

1 INLEDNING	1
1.1 PROBLEMBAKGRUND	1
1.2 PROBLEMDISKUSSION	2
1.3 SYFTE	3
1.4 AVGRÄNSNINGAR	3
1.5 FORTSATT DISPOSITION	3
2 METOD	4
2.1 VETENSKAPSSYN	4
2.2 KVALITATIV OCH KVANTITATIV METOD.....	5
2.3 VAL AV METOD	5
2.4 DATAINSAMLING	6
2.4.1 Primärdata och Sekundärdata	6
2.5 URVAL.....	6
2.6 BORTFALLSANALYS	8
2.7 OPERATIONALISERING	9
2.8 METODKRITIK.....	10
2.9 KÄLLKRITIK.....	12
3 TEORI	13
3.1 REVISION	13
3.1.1 Revisorns intresser.....	13
3.2 VAD GÖR EN REVISOR? – REVISIONSPROCESSEN.....	14
3.3 FÖRVÄNTNINGSGAP	17
3.4 FÖRTROENDE	18
3.5 FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER.....	20
3.6 TIDIGARE FORSKNING	20
3.7 MOTIVERING FÖR VAL AV TEORIER	21
4 EMPIRI	23
4.1 REVISOR A.....	23
4.2 REVISOR B	24
4.3 REVISOR C	27
4.4 FINANSINSPEKTIONEN, PER HÅKANSSON.....	29
5 ANALYS	33
6 SLUTSATSER	36
7 KÄLLFÖRTECKNING	39
8 BILAGOR	42

1 Inledning

I detta kapitel presenteras bakgrunden till undersökningsämnet, samt en problemdiskussion som leder till vårt syfte och avgränsningar. Kapitlet avslutas med en disposition som presenterar uppsatsens fortsatta upplägg.

1.1 Problembakgrund

Hela samhället har betalat ett högt pris för att revisionskåren inte uppfyller de förväntningar som finns hos investerare, borgenärer och andra användare av årsredovisningen (Wyatt 2004, s.45).

Under 1950-1960 talet var redovisningsutbildningen fokuserad på professionalism, beteende och etik. Nästan alla nyanställda till de stora revisionsbolagen var nyexaminerade från universitet/högskola, där kurserna inom revision var fokuserade på ett professionellt ansvarstagande som även lade tyngd på etiskt beteende. Att ha en revisor var ett gott tecken på att företaget relaterades med begrepp som ärlighet, anständighet och förtroende. (Wyatt 2004, s.46).

Under 1960-talet skedde dock ett flertal förändringar för revisionskåren. En början var att revisionsbyråerna erbjöd kringtjänster till revisionen för att öka sina intäkter och vinster, vilket ökade som mest under 1980 – 1990 talen.

Förbättrad lönsamhet blev alltså en central fokus. Hela revisorsbranschen drevs till att utvidga urvalet av tjänster för att förbättra lönsamheten (Wyatt 2004, s.48). Vid den här tidpunkten, med den förändrade fokusen på intäkter och resultat, sågs tillväxten enbart som en anpassning till föränderliga tider. Fokus på professionalism har minskat och fokus på tillväxt har skärpts (Wyatt 2004, s.49). Alla dessa kringtjänster hade inte enbart en påverkan på lönsamheten för revisionsbyråerna, utan dessa tjänster har även bidragit till att revisorns oberoende har försämrats (Wyatt 2004, s.49).

Ledarna för de olika revisionsbyråerna måste förstå att deras interna kultur kräver en betydande omtanke om deras rykte skall kunna återupprättas. Ingen lagstiftning är sannolikt att lösa de beteenderubbningar som har utvecklats under de senaste 30 åren (Wyatt 2004, s.51).

Liggio är inne på samma spår i sin forskning. Han säger att revisionsyrket är kraftigt ifrågasatt gällande dess funktion i samhället. Han säger även att revisionsyrket har varit hårt attackerat sedan sent 1960 tal och att det är många som ifrågasätter vad revisionsyrket gör och vad det är kapabelt till (Liggio 1974, s. 27).

Han vidareutvecklar sina tankar med att använda ett begrepp som förklarar att det är en skillnad på vad intressenter förväntar sig av revisorer i förhållande till vad revisorer egentligen gör i sitt arbete, vilket han namnger, "expectation gap". Begreppet förväntningsgap har en lång historia och användes för första gången redan på 1970-talet av Liggio (Koh & Woo 1998, s. 147) Han definierar förväntningsgapet som "*The difference between the levels of expected performance*" (Liggio 1974, s. 27).

1.2 Problemdiskussion

Den 28 augusti 2010 återkallades HQ Banks tillstånd av Finansinspektionen. Detta ledde till att HQ Bank sattes i likvidation den 30 augusti 2010⁶. Sedan fallet av HQ Bank har förväntningsgapet återigen blivit ett hett debatterat ämne, dess existens framgår nu väldigt klart, skriver Alander i sin artikel. Journalister och Finansinspektionen har tydligt visat att kunskaper kring revisorns uppgifter saknas genom de kommentarer som gjorts i olika medier. Det framgår även att på grund av de negativa uttalanden som viktiga opinionsledare gör gällande revisionen så kan förtroendet för revisorerna skadas⁷.

Dispyten mellan HQ Banks revisor och Finansinspektionen tog fart redan när Finansinspektionen valde att anmäla revisorn⁸. Ungefär ett halvår efter denna anmälan valde revisorn för första gången att försvara sig mot Finansinspektionen. Revisorn gjorde en rad uttalanden i samma veva, vilka vi kortfattat återger. Han menar att Finansinspektionen missuppfattat regelverken för att de saknar tillräckliga kunskaper kring vad en revisor ska göra enligt rådande regelverk. Finansinspektionen svarade med att man inte ändrar sin tidigare uppfattning på grund av revisorns yttrande⁹.

Revisorsnämndens beslut blev till slut en erinran för revisorn, vilket är en mild form av disciplinär åtgärd. Detta då man inte kunde döma för revisionsinsatsen, utan påpekade enbart att dokumentationen i hans arbete kunde gjorts bättre¹⁰.

Att revisorn dömdes till en erinran styrker hans och Alanders tidigare uttalande om Finansinspektionens okunskap om revision. Det visas här att det är en tydlig skillnad beträffande vad Finansinspektionen förväntar sig att revisorn ska och får göra jämfört med Revisorsnämndens krav på vad en revisor ska och får göra.

Efter HQ Banks fall har FAR och Finansinspektionen diskuterat flera åtgärder för att öka kvalitén på revisorernas arbete. Man anser att detta måste göras för att undvika liknande situationer. Däremot kommer dessa åtgärder inte genomföras förrän nästa år¹¹.

Enligt finansmarknadsministern Norman är det självklart att det minskade förtroendet för revisorerna är ett problem¹². Trots att dessa åtgärder skall göras så har tilltron och förtroendet för revisorsprofessionen minskat. Med tanke på all uppmärksamhet HQ Banks fall har fått i

---

⁶ http://www.svd.se/naringsliv/hq-historia-detta-har-hant_5254235.svd

⁷ Ekonomisverige: <http://www.ekonomisverige.se/debatt/hq-blottlagger-kunskapslucka/>

⁸ Dagens nyheter: <http://www.dn.se/ekonomi/fi-anmaler-hqs-revisor>

⁹ Finansinspektionen: http://www.fi.se/upload/43_Utredningar/40_Skrivelser/2011/yttrandel_RN_10-8409_slutlig_110403.pdf (s.2)

¹⁰ Dagens nyheter: <http://www.dn.se/ekonomi/hqrevisor-far-erinran>

¹¹ Dagens industri

<http://di.se/Default.aspx?referrer=&pid=3866&epslanguage=sv&referrer=http%3A%2F%2Fdi.se%2F>

¹² Ibid.

media då det är ett ämne som fortfarande är väldigt aktuellt, eftersom HQ Banks revisors erinran överklagas av Finansinspektionen i skrivande stund, så anser vi att det blir intressant att undersöka hur förväntningsgapet påverkas av detta.

1.3 Syfte

Vår studie syftar till att undersöka vad revisionsinsatsen i HQ Bank innebär för förväntningsgapet.

1.4 Avgränsningar

I vår undersökning kommer våra respondenter att vara godkända eller auktoriserade revisorer, samt individer som är verksamma inom myndigheterna Finansinspektionen, Revisorsnämnden och FAR. Val av respondenter grundar sig på att dessa parter är mest relevanta och kompetenta i förhållande till undersökningsämnet.

Vi avgränsar oss i förhållande till respondenter då vi inte kommer intervjua revisorers intressenter, detta med tanke på tidsramen för denna undersökning.

Vår undersökning kommer inte befinna sig i någon annan stad än Stockholm och Norrköping då det är i dessa städer våra intervjuer kommer att genomföras.

Vi väljer att inte gå in på djupet för att redogöra om revisionsinsatsen i HQ Bank har varit korrekt, detta på grund av att bedömningen av revisionsinsatsen är i skrivande stund ett pågående rättsfall.

1.5 Fortsatt disposition

Här presenteras den fortsatta dispositionen för denna uppsats som talar om vad de kommande kapitlen skall innefatta.

Kapitel 2: I detta kapitel redogör vi för vilka metoder vi valt för att besvara syftet, hur vi har valt att gå tillväga för att samla in data och hur vi har bearbetat insamlad data. Vi berättar även vilka bortfall som har uppkommit i undersökningen och reflekterar över källkritik.

Kapitel 3: Det tredje kapitlet beskriver de teorier som vi valt att använda oss av, samt en översikt av tidigare forskning inom ämnet. Detta kapitel innefattar även en motivering till de valda teorierna som anges, vilket sedan kommer användas för att analysera insamlad data.

Kapitel 4: I detta kapitel redovisas resultaten från den empiriska undersökningen som bestod utav fyra intervjuer, samt en kort beskrivning av våra respondenter.

Kapitel 5: I detta kapitel sker en sammanställning av respondenternas svar. Vi redogör för likheterna och skillnaderna av vår insamlade data som sedan analyseras mot den teoretiska referensramen.

Kapitel 6: I detta kapitel presenteras undersökningens slutsatser. Kapitlet innefattar även en diskussion där vi reflekterar över uppsatsens resultat. I slutet av kapitlet ger vi förslag på fortsatt forskning inom undersökningsämnet.

2 Metod

I metodkapitlet framgår vårt val av forskningsmetod och forskningsansats, samt en motivering till vårt tillvägagångssätt. Vi kommer även presentera urvalet av våra respondenter och hur datainsamlingen har skett. Avsnittet berör även bortfallsanalys och en diskussion i källkritik.

2.1 Vetenskapssyn

Hermeneutik och positivism

Positivism och hermeneutik förklaras som två viktiga vetenskapliga förhållningssätt. Positivismen grundar sig på en empirisk/naturvetenskaplig tradition. Här stödjer man tanken på en enhetlig vetenskap och önskar att vetenskaper i grunden skall byggas upp på samma sätt. Tanken bakom att vetenskaper i grunden skall byggas upp på samma sätt utgår från att forskare inom varje vetenskap skall sträva efter att bygga upp kunskap som består av generella lagar, som i sin tur beskriver orsak - verkan samband. Dessa lagar skall i synnerhet formuleras neutralt och formaliserat med ett korrekt språk (Patel & Davidson 1991, s. 23).

Idealet för positivismen blir således att formulera matematiska formler med hjälp av teorier och hypoteser. En viktig utgångspunkt i forskarens förhållningsätt till sitt arbete blir således att han/hon alltid skall vara objektiv (Patel & Davidson 1991, s. 24).

Hermeneutiken skulle kunna förklaras som raka motsatsen till positivismen. Positivismen är till skillnad mot hermeneutiken inte intresserad vad gäller förklaring av företeelser. I hermeneutiken anser man att det är möjligt att genom tolkning av mänskligt liv som kommer till uttryck i tal och skrift i människans handlingar, förstå vår egen och andra människors livssituation (Patel & Davidson 1991, s. 26).

I hermeneutiken anser man även att en människa har intentioner som det går att förstå innebörden av genom att tolka språk och handling (Patel & Davidson 1991, s. 26).

Vår studie kommer att innefatta ett hermeneutiskt synsätt då vi kommer undersöka hur våra respondenter tolkar verkligheten istället för att på ett objektivt sätt presentera verkligheten. Empirin som vi kommer samla in kommer således att innehålla subjektiva tolkningar.

Typ av undersökning

Enligt Lundahl & Skärvad skiljer man på olika undersökningar beroende på uppsatsens syfte. Det finns totalt fem olika sorters undersökningar, dessa är: explorativa, beskrivande, förklarande, diagnostiska och utvärderande (Lundahl & Skärvad 1996, s. 79).

Vår studie har inga problemformuleringar formulerade i hypoteser, vilket är en förutsättning för en explorativ studie. Vi försöker heller inte finna anledningen till något fenomen som är en förutsättning för en diagnostisk undersökning.

En förklarande studie ska svara på frågan varför. Syftet med vår studie blir inte att undersöka varför något har hänt, vi ska heller inte beskriva ett förhållande, vilket är vad en beskrivande studie innebär.

Lundahl & Skärvad menar att en utvärderande studie innebär att man mäter eller utvärderar effekterna av en särskild händelse, vilket är precis vad vår studie handlar om då vi ska

undersöka vad revisionsinsatsen i HQ Bank innebär för förväntningsgapet. Således gör vi en utvärderande undersökning (Lundahl & Skärvad 1996, s. 81).

Vetenskapligt tillvägagångssätt

Det finns två olika synsätt för att förklara förhållandet mellan empiri och teori (Johannessen & Tufte 2003, s.35). Det vanligaste förhållandet mellan teori och empiri inom samhällsvetenskaperna är den deduktiva teorin (Bryman & Bell 2005, s.23). Den deduktiva teorin innebär att man testar generella påståenden (teorier) med hjälp utav empirisk data (Johannessen & Tufte 2003, s.35).

Det andra förhållandet mellan teori och empiri går ut på att man börjar undersökningen med utgångspunkt i empirin, vilket är det induktiva synsättet. Den induktiva strategin innebär att man drar slutsatser från det konkreta till det allmänna (Johannessen & Tufte 2003, s.35).

I vår uppsats utgår vi från det induktiva synsättet då vi utgår från insamlad data för att göra en utvärdering som skall leda till analyser utefter den tolkning vi gör av insamlad data.

2.2 Kvalitativ och kvantitativ metod

”Med utgångspunkt från undersökningens typ av data brukar man skilja mellan kvantitativa och kvalitativa undersökningar” (Lundahl & Skärvad 1996, s. 82). Avsikten i en kvalitativ undersökning (som är mer hermeneutiskt tolkande) är inte att dra generella slutsatser gentemot de empiriska resultat man har inhämtat. Istället för att generalisera så kan resultaten av en kvalitativ undersökning bidra till ökad förståelse, ny kunskap och fördjupad insikt grundade på genomtänkta tolkningar (Lindblad 1998, s. 25).

I en kvantitativ undersökning samlar man in data och baserar sina slutsatser på data som är kvantifierbar. Den kvantitativa undersökningen omfattar ett deduktivt synsätt som med hjälp av naturvetenskapliga metoder, framför allt när det gäller positivismen, går ut på att beskriva en objektiv verklighet (Bryman & Bell 2005, s. 40).

2.3 Val av metod

Vårt val av att ha en kvalitativ metod med en hermeneutisk inriktning i vår studie grundar sig på tanken att empirin som vi samlar in med detta tillvägagångssätt kommer ge en ökad förståelse när vi skall besvara undersöknings syfte.

Styrkan i kvantitativa undersökningar är att om informationen tas fram på ett korrekt sätt så möjliggör studien en generalisering. Svagheten är att det inte finns någon säkerhet att de data som man samlar in är relevant i förhållande till undersökningens frågeställningar (Holme & Solvang 1997, s. 81).

Med tanke på respondenternas kompetens och erfarenheter inom ämnet som vi skall undersöka, tycker vi att i förväg bestämma svarsalternativ vid utformning av en enkät skulle leda till att vi skulle gå miste om värdefull och relevant information. Vi anser alltså att en kvalitativ metod är bättre lämpad i detta fall då intervjufrågorna kommer vara semistrukturerade, vilket gör att respondenten har möjlighet att fördjupa sig i sina svar och diskutera andra frågor inom undersökningsämnet som de tycker är viktiga. Teman som respondenten själv väljer att ta upp inom studiens område är något vi får möjligheten att ta del av genom våra semistrukturerade intervjufrågor, vilket vi möjligtvis hade gått miste om då enkätfrågor skall besvara konkreta frågor som är bestämda i förväg.

2.4 Datainsamling

Vår insamling av empiri har skett i form av intervjuer. Vi har genomfört intervjuerna på respondenternas egna kontor. Valet av plats för intervjun har respondenterna själva fått bestämma. Vi antar att respondenten valt plats utefter trygghet och bekvämlighet.

Vi har fått ett godkännande av samtliga respondenter att använda oss av ljudinspelningar, vilket underlättar för oss när vi skall sammanställa vår empiri. Revisorerna i vår undersökning har valt att vara anonyma, dock inte Håkansson på Finansinspektionen.

Samtliga respondenter har valt att få ta del av vår sammanställning av empirin innan vi publicerar det i vår uppsats. Detta har föreslagits av oss då vi ville att respondenterna inte skulle ha misstankar om att vi på något sätt skulle förvränga deras uttalanden.

2.4.1 Primärdata och Sekundärdata

Vilka data man använder sig av beror på forskningens syfte. Problemet man vill lösa är alltså grunden för de data man skall använda. Det finns två olika sorters data, primärdata och sekundärdata (Artsberg 2005, s. 45).

Artsberg definierar dessa som: ”Primärdata är data som samlas in av forskaren själv för den aktuella situationen. Sekundärdata är data som redan har samlats in eller återges av någon annan” (Artsberg 2005, s. 45).

Dessutom menar hon att data i sig inte kan vara primär eller sekundärdata, utan att en källa blir primär eller sekundär beroende på dess användning (Artsberg 2005, s. 45).

Om vi utgår från Artsbergs tidigare definitioner av primär - och sekundärdata blir våra primärdata den information vi själva samlar in. I denna studie kommer egen insamlad data bestå av de intervjuer vi gör.

Sekundärdata i denna undersökning blir då all information som vi har samlat in från andra forskare. Uppsatsens sekundärkällor består av tidskrifter och litteratur etc.

2.5 Urval

Vilken datainsamlingsform man än valt så är det näst intill omöjligt att få tag på hela populationen, vilket innebär att ett urval måste göras. Detta leder oss in på nästa problem, vilka och hur stort är antalet personer som ska intervjuas? Detta beror helt på vad syftet med datainsamlingen är (Bryman & Bell 2005, s. 110).

Vi ska göra ett strategiskt val, vilket innebär att vi medvetet väljer ut de respondenter som anses vara lämpligast för studien. Tufte menar även att antalet respondenter i sig inte är det väsentliga utan att antalet är beroende av att forskningsfrågorna belyses (Johannessen & Tufte 2003, s. 35).

Tufte definierar åtta olika strategiska urval, där finner vi ett urval vid namnet snöbollsmetoden. Denna metod innebär att man väljer respondenter utefter kunskap inom området. Därefter kan en respondent hänvisa till en annan som han/hon anser ha kunskaper som är värdefulla för forskningen. (Patton 1990, se Johannessen & Tufte 2003, s. 84).

För vår undersökning ansåg vi att Finansinspektionen, Revisorsnämnden, FAR och revisorer var lämpligast att intervjuas för att intervjufrågorna skall belysas. Vi började kontakta revisorer efter rådgivning av en auktoriserad redovisningskonsult som rekommenderade två revisorer

han ansåg vara kunniga inom ämnet. Efter att vi intervjuat de två revisorerna så har de i sin tur rekommenderat oss en varsin revisor, vilket innebar att vi kom i kontakt med totalt fyra revisorer. Vi har då använt oss av snöbollsmetoden för att kontakta de revisorer vi har intervjuat.

Även Finansinspektionen fick vi tag på genom snöbollsmetoden då den tidigare nämnda redovisningskonsulten har kontakt med anställda på Finansinspektionen vilka han tyckte vi kunde kontakta. Vi kontaktade redovisningskonsultens bekanta som i sin tur ansåg att Per Håkansson var rätt person att intervjua, och de ordnade en intervju med honom.

Urvalskriterier

Holme och Solvang nämner olika sätt att uppnå sitt mål i sin undersökning. Ett sätt är att man vill få ett så stort informationsinnehåll som möjligt, för att få detta har man då en så stor variation som möjligt i sin undersökning (Holme & Solvang 1997, s. 104).

Ett annat sätt är att välja personer med god kunskap om ämnet för att få ökat informationsinnehåll. Här måste man dock vara uppmärksam på att personen i fråga kan ge förvrängda beskrivningar, men eftersom man är medveten om denna möjlighet förblir personen viktig för intervjun (Holme & Solvang 1997, s. 104).

Ett tredje sätt är att se till att intervjupersonen har en god förmåga att uttrycka sig samt viljan att delta i intervjun, detta då många frågor kan bli privata för intervjupersonen (Holme & Solvang 1997, s. 104).

I vår uppsats kommer alla dessa tre kriterier tillämpas. Vi kommer ha en variation av personer vi intervjuar i vår undersökning då vi väljer att intervjua rekommenderade revisorer, Finansinspektionen, FAR och Revisorsnämnden. Vi har även som kriterium att respondenterna vi intervjuar har en god kunskap om ämnet, vilket vi försäkrar oss om genom att intervjua rekommenderade personer. Även det tredje kriteriet uppfylls då redovisningskonsulten har tagit hänsyn till deras förmåga att uttrycka sig, intresse inom undersökningsområdet och viljan att ställa upp på intervjun när han har rekommenderat respondenterna.

Man kan även enligt Holme & Solvang göra en indelning av intervjupersoner. Det finns både informantintervjuer samt respondentintervjuer. En informantintervju är en person som inte varit med om själva händelsen men har med hjälp av sina kunskaper värdefulla åsikter kring ämnet. Dessa personer kallas även för ersättningsobservatörer. En respondentintervju innebär att man intervjuar personen som varit eller är delaktig i undersökningsämnet (Holme & Solvang 1997, s. 104). I vissa fall går det inte att få tag på en respondentintervju då personerna i fråga inte kan eller vill medverka av olika anledningar (Holme & Solvang 1997, s. 105).

Vi har valt att använda oss av informantintervjuer då vi anser att det inte är lämpligt att kontakta den ansvarige revisorn i HQ Bank eftersom en överklagan av fallet sker i skrivande stund. Då det är ett känsligt ämne vill vi inte kontakta revisorn då vi respekterar hans situation och väljer då att inte besvara honom i ett så känsligt läge.

2.6 Bortfallsanalys

Enligt Bryman & Bell räknas de individer i vårt urval som inte gick att intervjua av olika anledningar som bortfall. De nämner även att det blir allt vanligare med bortfall då viljan att delta i undersökningar minskats (Bryman & Bell 2005, s. 122).

Dahmström skriver i sin bok att det finns två olika sorters bortfall, dessa är individbortfall (objektbortfall) och partiellt bortfall (variabel bortfall). Individbortfall är när inga av frågorna besvaras, medan partiellt bortfall är när en eller några specifika frågor inte besvaras, vilket kan vara vanligt vid känsliga frågor (Dahmström 2000, s 254).

I vår uppsats har vi vid en intervju fått partiellt bortfall då Håkansson valde att avstå från att besvara två av våra intervjufrågor. Vi anser dock att intervjun var väldigt givande då Håkansson omedvetet behandlat frågorna som han avstod att svara när han skulle besvara övriga frågor i vår intervju.

Till vår undersökning ville vi att revisorerna vi intervjuar skulle ha kunskap och erfarenhet om revision i banker. Vi kontaktade de stora revisionsbyråerna för att försöka få intervjuer med dessa personer. Det var dock ingen av dessa som ville ställa upp, och vi insåg ganska tidigt att vi inte skulle få tag på revisorer som har den erfarenheten och kunskapen som vi söker.

För att gå vidare med uppsatsen tog vi hjälp av en redovisningskonsult med kontakter i branschen. Han kunde rekommendera revisorer med stor allmän kunskap om revisionsyrket som kunde ge information av värde för undersökningen. En av dessa revisorer rekommenderade oss i sin tur vidare till andra revisorer. Snöbollsmetoden innebar med andra ord att vi kom i kontakt med totalt fyra revisorer, varav en av dessa inte kunde ställa upp och räknas som bortfall. Olyckligtvis var revisorn som inte kunde delta i undersökningen en expert inom undersökningsämnet.

Utöver detta försökte vi även få tag på Revisorsnämnden och FAR för att få en intervju med någon som är kunnig inom ämnet. Vi försökte flertalet gånger både ringa och maila men fick inte något svar förrän sent in i december månad då vi lyckades nå Revisorsnämndens generaldirektör via telefon. Vi ville anordna en intervju med honom, och detta var han positiv till. Dock var han väldigt upptagen och kunde inte ställa upp på en intervju förrän i slutet på januari månad. Då den möjliga intervjun sträcker sig över den tidsram som omfattar denna uppsats kunde vi inte boka in ett datum för intervju och fick istället räkna Revisorsnämnden som bortfall.

Vår förfrågan om en intervju har inte besvarats från FAR. Vårt uppsatsämne kan upplevas som ett känsligt ämne och dessutom är december månad en period med tidspressat schema för många arbetsplatser då många arbetsdagar försvinner på grund av röda dagar, samt att en hel del personal brukar ta semesterledigt.

FAR, Revisorsnämnden samt revisorn som är expert inom undersökningsämnet räknas då som individbortfall.

2.7 Operationalisering

Enligt Tufte innebär operationalisering att man anger vilka åtgärder som krävs för att data skall kunna mätas. Operationalisering innebär även att man kategoriserar insamlad data (Johannessen & Tufte 2003, s. 44).

Vi använder oss av en kvalitativ metod i form av personliga intervjuer i vår undersökning där vi har ett fåtal, men stora och öppna frågor. Trots att antalet frågor är i ringa mängd så blir insamlad data omfattande.

För att insamlad data senare skall kunna tolkas måste vi ha en form av kategorisering. Vi fokuserar på fyra huvudområden, vilka är: revisionsprocessen, förväntningsgapet, HQ Bank och möjliga åtgärder.

För att på enklaste sätt kunna få med alla viktiga detaljer och se till så att vi inte missar att få med oss viktig information från intervjun så har vi valt att spela in intervjuerna. Varje respondent fick då självklart möjligheten att själv godkänna att intervjun spelades in, vilket varje respondent gjorde.

Det krävs mycket arbete för att få en färdig sammanställning av empirin som skall vara analyserbar från att man har haft en inspelad intervju. Det första vi gjorde i denna process var att transkribera, det vill säga ändra från en viss form till en annan (Kvale & Brinkmann 2009, s.194). I det här fallet transkriberades empirin från ljudfiler till text. Sedan var vi tvungna att omarbeta denna text från tal till skriftspråk för att texten skall vara begriplig. Efter att ha gjort detta sorterade vi texten i kategorier då det underlättar tolkningen av empirin.

När dessa steg var avklarade så var nästa steg att reducera empiri som inte är relevant i sammanhanget, detta för att undvika "tusensidorsfrågan" som (Kvale & Brinkmann 2009, s.194). beskriver i sin bok, det vill säga att ha en alltför stor mängd empiri som senare inte går att analysera. Det blir enklare att tolka/analysera empirin när all överflödigt text är eliminerad.

Strukturering av intervjufrågor

Enligt Denscombe finns det tre olika former av strukturer som man kan tillämpa när man intervjuar. Den ena formen är strukturerade intervjuer, där blir svaren väldigt kontrollerade och respondentens svar blir väldigt begränsade. Denna intervjuform är ofta förknippad med kvantitativa metoder (Denscombe 2009, s 233-234).

En annan form är en semistrukturerad intervju. Här har man likt den strukturerade formen färdiga frågor till respondenten. Den viktiga detaljen med denna intervjuform är att respondenten fritt kan svara och utveckla sina svar som han/hon vill. Respondentens synpunkter är här viktiga (Denscombe 2009, s 234-235).

Den tredje formen är en ostrukturerad intervju. Använder man denna form så är man enbart intresserad av respondentens tankar då frågorna är väldigt öppna. Skillnaden mellan ostrukturerad intervju och semistrukturerad intervju är väldigt svår att avgöra (Denscombe 2009, s 236).

Vi har i vår undersökning använt oss av en semistrukturerad intervju då vi är ute efter respondentens egna synpunkter baserat på kunskaperna han/hon besitter. Anledningen till att vi inte valde en ostrukturerad intervju är att vi ansåg att insamlad data skulle bli svår att behandla (Denscombe 2009, s 235). Vi nämnde tidigare att insamlad data måste kategoriseras

för att tolkas. Även detta motiverar valet till en semistrukturerad intervju då insamlad data blir enklare att kategorisera för att sedan tolkas.

2.8 Metodkritik

Validitet och reliabilitet

Patel & Davidsson menar att det inte är självklart att man i sin undersökning vet att man får den information man vill ha. Därför måste vi vara säkra på att vi undersöker det som skall undersökas, det vill säga att man har en god validitet (Patel & Davidson 1991, s. 85). Förutom att veta vad man skall undersöka så måste man även veta att man undersöker på ett tillförlitligt sätt, det vill säga att man har en god reliabilitet.

Enligt Patel & Davidsson så kan inte det ena av de nämnda begrepp utesluta det andra då dessa har ett förhållande till varandra (Patel & Davidson 1991, s. 85).

Validitet

I vår uppsats har vi en god validitet om vi undersöker det vi faktiskt sagt att vi skall undersöka (Patel & Davidson 1991, s. 85). För att göra detta måste man först definiera det fenomen man skall undersöka för att sedan konstruera ett instrument för att mäta fenomenet, om vårt instrument verkligen avser det vi skall mäta har vi en god validitet (Patel & Davidson 1991, s. 86).

Hur vet vi då om mätinstrumentet verkligen mäter det vi skall mäta? För att säkerställa validiteten hos det valda instrumentet så kan man försöka säkerställa innehållsvaliditeten och den samtidiga validiteten (Patel & Davidson 1991, s. 86).

En god innehållsvaliditet har man när man kan göra en logisk analys av innehållet i instrumentet. Då vi själva framställt vårt mätinstrument är det lätt hänt att vi inte ser nackdelarna med instrumentet. Av den anledningen bör man be en utomstående part som är väl insatt i ämnet att granska det valda mätinstrumentet (Patel & Davidson 1991, s. 86).

Den samtidiga validiteten innebär att man testar det valda instrumentet på en grupp som instrumentet är menat för och som är lik den gruppen man valt i sin undersökning (Patel & Davidson 1991, s. 86).

Vi anser att en logisk analys har gjorts utifrån den empiri som samlats in med vårt mätinstrument, det vill säga våra intervjufrågor. Med tanke på detta har vi en god innehållsvaliditet, vilket är ett sätt att mäta det vi verkligen skall mäta. För att säkerställa att vi har ett effektivt mätinstrument har vi följt Patel & Davidsons förslag om att be en utomstående part att granska mätinstrumentet. Både den tidigare nämnda redovisningskonsulten samt andra uppsatsskrivare har granskat våra intervjufrågor och givit synpunkter som vi tagit hänsyn till. Dock är detta ingen garanti för att mätinstrumentet skall vara bra, men risken för fel anser vi vara mindre då mätinstrumentet har granskats.

Den samtidiga validiteten är svår för oss att säkerställa med tanke på den tidsram vi har för denna uppsats. Men då resultaten av våra analyser och slutsatser inte nämnvärt skiljer sig från tidigare forskning och uppsatser samt att respondenternas svar på intervjufrågorna i överlag stämmer in med vad som beskrivits i den teoretiska referensramen, anser vi att man med viss säkerhet även kan påstå att den samtidiga validiteten är god.

Reliabilitet

Då vi i vår intervjuundersökning inte kan använda oss av olika mått för att säkerställa reliabiliteten så får vi säkerställa intervjuens tillförlitlighet på andra sätt. Vid intervjuer är det vanligt att tillförlitligheten till stor del har en relation till intervjuarens och observatörens skicklighet. Detta innebär att ju mer erfarenhet båda parter har av intervjuer desto starkare reliabilitet får vi (Patel & Davidson 1991, s. 87). Kvale & Brinkmann diskuterar även intervjuarens reliabilitet där han menar att reliabiliteten hos intervjuaren kan bedömas utifrån hur väl intervjuaren kan undvika att ställa ledande frågor (Kvale & Brinkmann 2009, s 263).

Enligt Tufte finns det två sätt att se till att man har en god reliabilitet. Det ena sättet är att göra samma undersökning på samma grupp vid två olika tillfällen för att se om man får samma resultat. Blir resultaten samma så har man en hög reliabilitet, detta sätt att säkerställa reliabiliteten kallas för test-retest-reliabilitet (Johannessen & Tufte 2003, s.28-29).

Det andra sättet är att samma fenomen undersöks av olika forskare. Om de olika forskarna får samma resultat så har man en hög reliabilitet, detta sätt kallas för inter-rater-reliabilitet, eller interbedömarreliabilitet (Johannessen & Tufte 2003, s.28-29).

Intervjuens tillförlitlighet kan alltså ha en relation till intervjuarens och observatörens skicklighet. Då vi som intervjuare inte har någon större erfarenhet av detta så kan vi inte direkt säga att vi har de kunskaper och skickligheter som krävs för att få en tillförlitlig intervju. Vi har dock som vi tidigare nämnt bett andra att granska vårt mätinstrument. Dessa aspekter anser vi har hjälpt oss vid intervjuens gång. Men erfarenheten av att intervjuar har vi däremot inte. När det gäller respondenterna kan vi med säkerhet säga att Håkansson har mer erfarenhet än resterande respondenter av att intervjuas, vilket tydligt märktes under intervjuens gång.

När det gäller att säkerställa reliabiliteten kan vi inte heller säga att vi har testat samma sorts undersökning vid två olika tillfällen för att se om vi får samma resultat. Däremot när det gäller revisorerna har vi jämfört svaren med andra revisorers svar som intervjuats inom samma område av andra forskare. Där har vi sett att svaren i överlag stämmer väl överens, detta anser vi gör att vi någorlunda kan säkerställa interbedömarreliabiliteten hos revisorerna.

2.9 Källkritik

De källor vi använt oss av i denna uppsats är den empiri som inhämtats från intervjuer, kurslitteratur samt vetenskapliga artiklar. Vi har även använt oss av vissa dagstidningar när vi diskuterar problemområdet då det är ett problem som är hett debatterat.

Den empiri vi har samlat in består som tidigare nämnt av intervjuer med tre revisorer samt chefsjuristen på Finansinspektionen. Vi har valt revisorerna utefter rekommendationer av en redovisningskonsult som vi tidigare nämnt, då redovisningskonsulten rekommenderade dessa revisorer utifrån erfarenhet och kunskap. Vi vill dock påpeka att vi ifrågasätter revisor A:s kunskaper inom vårt undersökningsämne. Detta eftersom revisor A var den revisor som gav avvikande svar jämfört med vad de andra revisorerna svarade. Dessutom svarade revisor A väldigt kortfattat på frågorna, och vissa frågor fick vi heller inte riktigt svar på. Vårt att nämna är att revisor A är yngst av respondenterna och har troligen inte samma erfarenhet som övriga respondenter. I övrigt anser vi att respondenterna tillförde svar av värde till vår undersökning. Vi är dock medvetna om att vissa svar varit subjektiva och vi har tagit hänsyn till detta.

Vi vill även kommentera redovisningskonsulten som genom sitt kontaktnät hjälpt oss att nå våra respondenter. Vi anser att redovisningskonsulten är en relevant person att använda sig av i dessa frågor då han själv arbetat som redovisningskonsult i PwC och driver idag en egen redovisningsbyrå. Denna person har dessutom varit ekonomichef i cirka 10 år på ett större försäkringsbolag, vilket gör att han har insikt i både revisorns roll samt i hur intressenterna ser på revisorn.

Den litteratur och de forskningsartiklar vi använt oss av anser vi vara tillförlitliga då vi använt oss av flera källor som är oberoende av varandra, som har diskuterat och kommit fram till liknande information. När det gäller dagstidningar är vi väl medvetna om att de kan vinkla information, och vi är kritiska till dessa då sanningshalten kan diskuteras.

3 Teori

I detta kapitel presenteras de teorier vi anser vara relevanta till vårt undersökningsämne och som sedan kommer användas för att analysera insamlad data. Kapitlet avslutas med en motivering till valda teorier, samt vad tidigare forskning har kommit fram till inom undersökningsämnet.

3.1 Revision

Idag definierar FAR revision som ”*Revision är att kritiskt granska, bedöma och uttala sig om redovisning och förvaltning*” (FAR:s Revisionsbok 2002, s.13). En förutsättning för att revisorn ska kunna göra detta på ett korrekt sätt är dock att en revisor är oberoende (Moberg 2005, s. 34).

En viktig anledning till att man anlitar en revisor är för att informationen man lämnar till intressenter ska vara trovärdig (Moberg 2005, s. 34). För att denna information ska vara trovärdig bör revisorn vara oberoende (Carrington 2010, s. 185). För att tydligt förklara vad som menas med revisorns oberoende ska vi förklara två olika sorters oberoende (Carrington 2010, s. 186).

Den ena formen betecknas för det faktiska eller upplevda beroendet. Här fokuserar man på de förhållanden revisorn har för att kunna uttala sig om granskningen i revisionsberättelsen utan att revisorns professionalitet kan betvivlas (Carrington 2010, s. 186).

Den andra formen betecknas för det synbara beroendet. Med detta menar man att revisorn inte får hamna i situationer där en tredje part skulle kunna häva revisorns oberoende (Carrington 2010, s. 187).

Revisionens syfte

För att beskriva revisionens syfte hänvisar vi till 9 kap. 3 § 1st ABL som beskriver en av flera uppgifter som revisorn har. Där framgår det att revisorn skall granska bolagets årsredovisning, bokföring samt styrelsens och VD:ns förvaltning. Det poängteras även att granskningen skall ske i den utsträckning som god revisionsredovisning kräver (9 kap. 3 § 1st ABL).

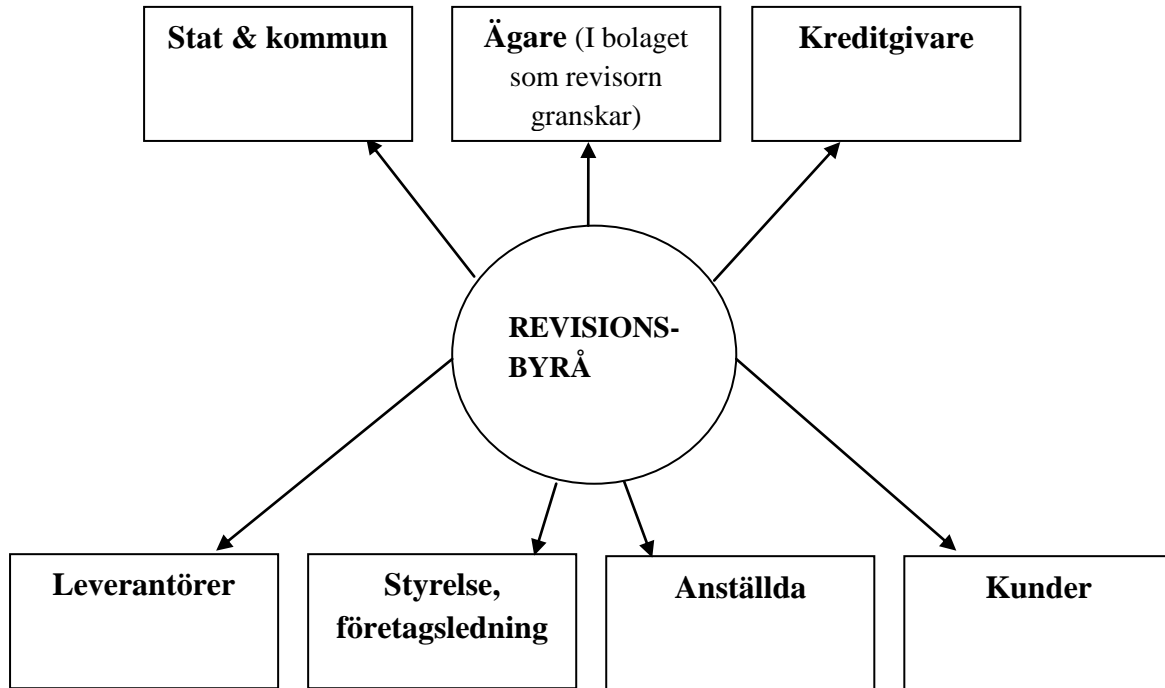
En viktig förutsättning för att näringslivet ska fungera på ett effektivt sätt är att den ekonomiska informationen som ett bolag lämnar ut är trovärdig. Att informationen granskas av en revisor är ett sätt att ge informationen trovärdighet.

”Revisionen syftar således till att ge trovärdighet åt den ekonomiska information som bolaget lämnar” (Moberg 2005, s. 34).

3.1.1 Revisorns intressenter

Det framgår av lagförarbetena att revisionen inte endast görs med hänsyn till aktieägarna som har valt sin revisor, utan även till andra intressenter (Trohammar 2002, s 15). Vad revisorn gör i sitt arbete har alla intressenter en direkt eller indirekt nytta av (Trohammar 2002, s 14). Intressenterna är i behov av revisorer för att kunna lita på ett företag. Om det vore så att revisorer saknades skulle intressenter vara tvungna att anlita egna kontrollanter (Trohammar 2002, s 15). Enligt Trohammar är revisionsbyråernas intressenter dessa:

Figur A: Intressemodell.

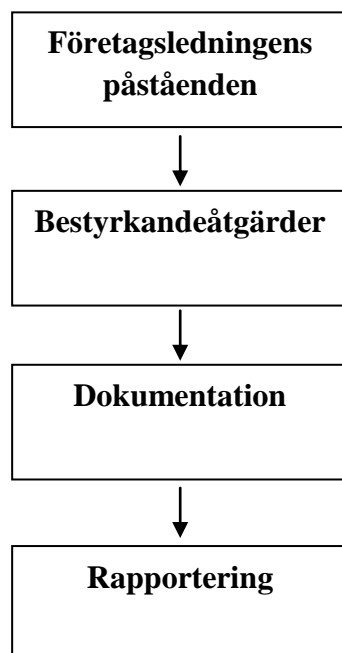

(Trohammar 2002, s 17).

3.2 Vad gör en revisor? – Revisionsprocessen

Det är inte alltid så lätt att sätta fingret på exakt vad en revisor gör. För att på bästa möjliga sätt ge en sådan förklaring använder man sig av en modell, kallad revisionsprocessen. Denna modell består av fyra olika delar: företagsledningens påståenden, bestyrkandeåtgärder, dokumentation och rapportering (Carrington 2010, s. 40).

Figur B: Revisionsprocessen.

(Carrington 2010, s. 41).

Företagsledningens påståenden

De påståenden som företagsledningen uttrycker i årsredovisningen, antingen direkt eller indirekt, måste bestyrkas av revisorn. Exempel på vilka påståenden som kan göras är företagsledningens värderingar av tillgångar och skulder, att transaktioner är bokförda till rätt belopp och att tillgångar och skulder existerar vid de datum som företagsledningen påstår etc. (Carrington 2010, s. 42).

En revisor hinner inte granska alla dessa påståenden utan måste göra en bedömning utav vilka påståenden som är mest väsentliga, samt de med störst risk att vara felaktiga. För att kunna göra denna bedömning krävs det att revisorn har kunskap om företagets verksamhet (Carrington 2010, s. 42).

Med väsentlighet menar man i detta fall den information som är betydelsefull för användarna av den finansiella rapporten. Det skulle även kunna vara ett specifikt resultat som skiljer från det resultat som man förväntat sig skall redovisas om redovisningen skett enligt påstådda redovisningsprinciper (Carrington 2010, s. 64).

Risk i detta sammanhang tas av revisorn när man planerar vad som skall granskas. Här är effektiviteten i revisorns arbete betydande då revisorn tar en större risk när man vill öka effektiviteten. Här måste revisorn hitta en balans då man inte hinner granska allt, dock skall man vara försiktig med att inte ta en alltför stor risk genom att granska för lite (Carrington 2010, s. 71-72).

Bestyrkandeåtgärder

Vi har tidigare förklarat vad som menas med företagsledningens påståenden och att dessa påståenden ska bestyrkas av revisorn. Detta leder oss till nästa steg i revisionsprocessen, det vill säga revisorns bestyrkandeåtgärder.

Bestyrkandeåtgärder innebär att revisorn ska känna sig bekväm nog för att kunna bestyrka företagsledningens påståenden (Carrington 2010, s. 46). För att revisorn ska känna sig tillräckligt bekväm med att bestyrka dessa påståenden behöver han/hon så kallade revisionsbevis.

”Med revisionsbevis menas den information som revisorn skaffar sig för att komma fram till de slutsatser som han eller hon baserar sina uttalanden i revisionsberättelsen på” (Carrington 2010, s. 40). Beroende på vilka påståenden revisorn vill bestyrka så blir olika revisionsbevis relevanta, det är upp till revisorn att avväga vilka revisionsbevis som är relevanta för respektive påstående (Carrington 2010, s. 44).

Dokumentation

I revisorslagen § 24 står det att revisorn måste dokumentera sitt revisionsuppdrag. Trohammar skriver i sin bok att dokumentationen ska innehålla all information som betraktas vara väsentlig för en senare bedömning av revisorns arbete. Dokumentation är enligt Trohammar allt material som revisorn använder sig av när revisionen genomförs (Trohammar 2006, s. 74).

Enligt Carrington finns det olika perspektiv att se på varför man dokumenterar. Ett av dessa är att revisorns arbete är väldigt omfattande, det är mycket som revisorn måste hålla reda på vilket innebär att det finns möjligheter för revisorn att glömma viktiga detaljer i sitt arbete.

Genom att dokumentera sin arbetsprocess undviker man risken att glömma bort viktiga detaljer i arbetet (Carrington 2010, s. 49).

Ett annat perspektiv är att revisionsuppdraget oftast sköts av flera personer. Då blir dokumentationen ett viktigt kommunikationsverktyg för revisionsteamet, det blir alltså lättare för en revisor att fortsätta på det arbete som en annan revisor har påbörjat (Carrington 2010, s. 50).

Sedan har vi det juridiska perspektivet. En revisor är enligt lag tvungen att dokumentera, detta eftersom det är genom dokumentationen en revisor kan dömas för att inte ha gjort en korrekt granskning enligt rådande regler (Carrington 2010, s. 51).

Carrington nämner även att dokumentationen kan delas in i två kategorier. Den ena formen är den permanenta dokumentationen. Här har vi dokumentation som sällan korrigeras, det kan vara allt från viktig information om företaget till juridiska dokument som avtal (Carrington 2010, s. 52). Den andra formen av dokumentation är löpande arbetspapper där man dokumenterar det man gjort i den löpande revisionen.

Rapportering

De steg som vi diskuterat tidigare ska till slut rapporteras. Rapportering kan ske i olika former, men den allra vanligaste formen är revisionsberättelsen. Dock ska inte all information stå i revisionsberättelsen, utan här rapporteras endast den information som är ämnad till tredje part (Carrington 2010, s. 56). I revisionsberättelsen ska revisorn göra ett uttalande om årsredovisningen är upprättad enligt lag i överensstämmelse med 9 kap. 31§ 1 st. i ABL (Moberg 2005, s. 134).

Om vi ännu en gång hänvisar till FAR:s definition av revision ser vi att hela revisionsprocessen bör avslutas med att revisorn uttalar sig om redovisningen och förvaltningen.

Revisionsberättelsen avslutas med att revisorn gör uttalanden om han eller hon anser att balans och resultaträkning är korrekta, samt hur vinsten bör disponeras och om styrelsens ledamöter och VD bör beviljas ansvarsfrihet (Carrington 2010, s. 59). Dessa uttalanden har en central fokus i revisionsberättelsen och är ett sammandrag av hela revisionsprocessen.

3.3 Förväntningsgap

Figur C: Förväntningsgap.

(Trohammar 2006, s. 131).

"Ett "förväntningsgap" uppstår lätt när de olika intressenternas förväntningar på revisorn inte svarar mot vad revisorn faktiskt kan och får göra" (Trohammar 2006, s. 131).

Enligt Trohammar kan man vidta åtgärder på två olika sätt för att minska på förväntningsgapet. Dessa åtgärder är precis som modellen ovan illustrerar. Den ena åtgärden är att god revisionssed utvecklas efter intressenterna, så att den omfattar deras behov. Den andra åtgärden är att revisorerna måste kommunicera med intressenterna så att de blir informerade om vad revisorns uppgifter är enligt god revisionssed (Trohammar 2006, s. 131). Då förväntningsgap definieras en aning annorlunda beroende på vem det är som förklarar begreppet så har vi bestämt att vi utgår ifrån Trohammars definition i denna undersökning.

Vi väljer att gå djupare in i Trohammars modell som illustrerar förväntningsgapet genom att redogöra för vad som menas med bland annat god revisionssed, vilket enligt Trohammar bör utvecklas efter intressenternas behov, som är en del av åtgärderna för att minska på förväntningsgapet.

God redovisningssed, revisionssed och revisorssed ska enligt lag utvecklas på ett ändamånligt sätt. Utvecklingen av god redovisningssed är något som ingår i Bokföringsnämndens ansvarsområden (Bokföringslagen 8 kap 1 §). Revisorsnämnden är den myndighet som ansvarar för utvecklingen av God revisionssed och God revisorssed (Revisorslag 2001:883 § 3 st4).

God Redovisningssed

Bokföringsnämnden väljer att förklara begreppet God redovisningssed på följande sätt: *”Med god redovisningssed menas att du sköter din bokföring i enlighet med de lagar som finns på området och enligt vedertagen praxis i branschen”*.¹³

God revisorssed

Att en revisor skall iakttä god revisorssed klarläggs i lagtext (Revisorslag 1 kap § 19). God revisorssed skall inte bara tillämpas på de faktiska revisionsuppdragen, det är revisorns skyldighet att handla utifrån vad som anses vara god revisorssed även på andra uppdrag som förekommer inom ramen för revisorsyrkets utövande. Exempel på andra närliggande uppdrag är rådgivning och skattefrågor¹⁴.

God Revisionssed

Bland revisorns uppgifter så ingår det att granska ett företag utifrån vad som omfattar god revisionssed (9 kap 3 § 1 st. ABL). I ABL avstår man från att ge detaljerade beskrivningar på granskningens omfattning och inriktning. Anledningen till att ABL inte redogör för granskningens omfattning är på grund av att omfattningen skall kunna anpassas till företagets skiftande förhållanden, teorier och nya praxis (Moberg 2005, s. 36). *”Enkelt uttryckt är god revisionssed detsamma som god sed bland erfarna revisorer med stor integritet och professionellt omdöme”*¹⁵.

3.4 Förtroende

Under rubriken problemdiskussion har vi valt att presentera information som talar om att det minskade förtroendet för revisorerna är ett problem och att det som viktiga opinionsbildare säger om revisionen kan leda till att förtroendet för revisorer kan skadas. För att skapa förståelse om hur revisorernas förtroende både kan öka och minska har vi valt att försöka redogöra detta med bland annat en modell. Vi har valt att modifiera modellen som Mayer et al återger i sin artikel, och anpassa den till vårt undersökningsämne. Vi kommer således anpassa Mayer et als förklaring på hur förtroendet påverkas och applicera teorin för att förklara hur förtroendet för revisorer påverkas. Vi anser att en redogörelse för denna teori är relevant i förhållande till vår undersökning då förtroendet för revisorer har diskuterats i media och kommer även diskuteras av våra respondenter.

Mayer et al definierar begreppet förtroende i sin artikel på följande sätt:

the willingness of a party to be vulnerable to the actions of another party based on the expectation that the other will perform a particular action important to the trustor, irrespective of the ability to monitor or control that other party (Mayer et al 1995, s. 712).

Till definitionen förklaras det vidare att vara sårbar (vulnerable), innebär att man har något viktigt som kan gå förlorat, och när man utsätter sig för att vara sårbar så tar man en risk.

---

¹³Bokföringsnämnden: <http://www.bfn.se/info/attforabok-12.pdf> (s.32)

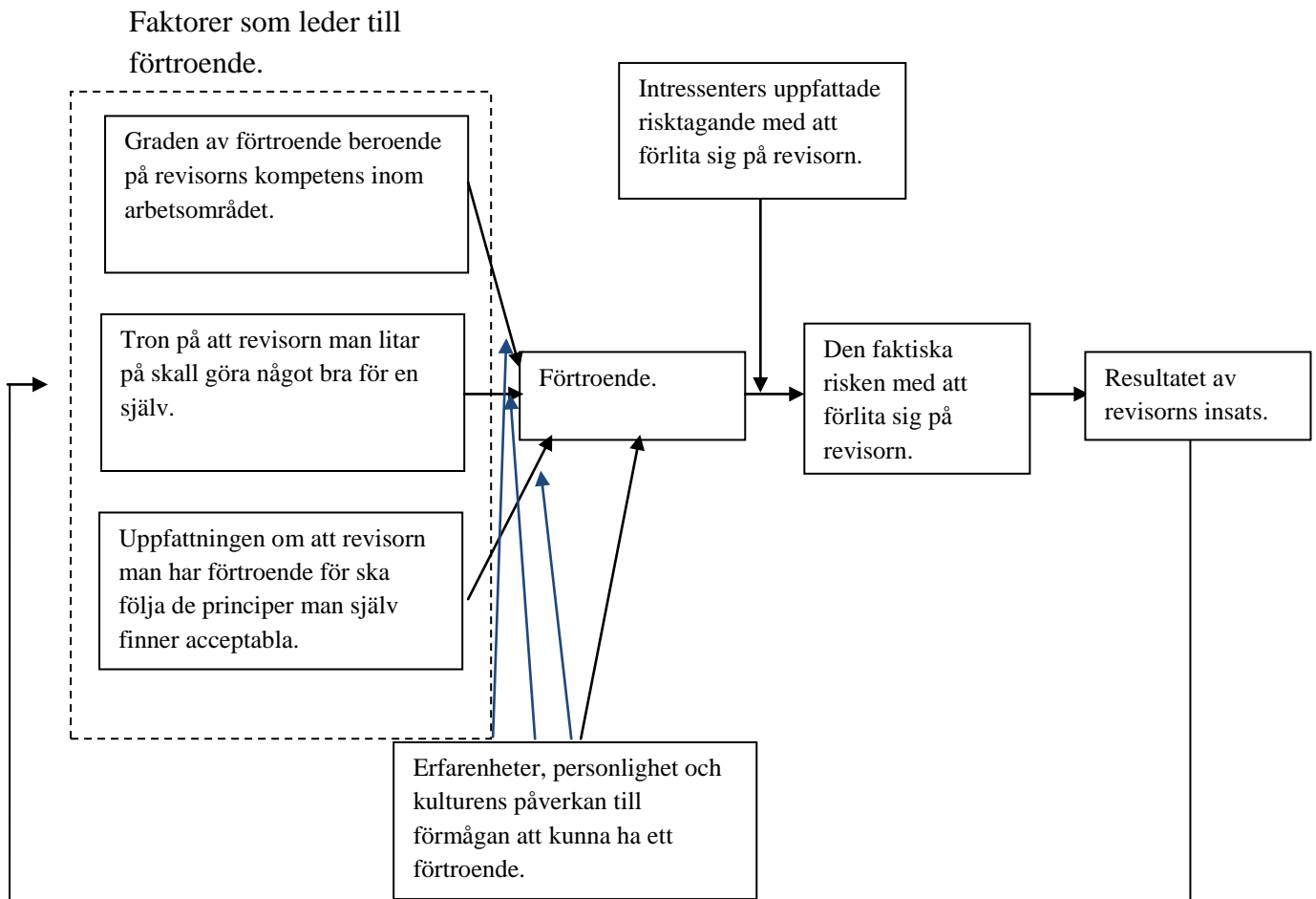
¹⁴FAR: http://www.far.se/portal/page?_pageid=114,340407&_dad=portal&_schema=PORTAL

¹⁵FAR: http://www.far.se/portal/page?_pageid=114,340408&_dad=portal&_schema=PORTAL

Förtroende innebär inte risk i sig självt, utan det är snarare (willingness) villigheten att ta en risk (Mayer et al 1995, s. 712).

Figur D: Förtroendemodell.

(Mayer et al 1995, s. 715).

Att arbeta i grupp innebär ofta att man är beroende av varandra. Det förutsätter att man kan lita på sina kollegor för att kunna nå sina personliga och organisatoriska mål (Mayer et al 1995, s. 710).

Modellen ovan illustrerar att när individ A (intressenten) förlitar sig på individ B (revisorn) och det leder till ett positivt resultat, så kommer individ A:s (intressentens) förtroende för individ B (revisorn) förbättras. Om det däremot skulle leda till ett ogynnsamt resultat skulle individ A:s (intressentens) förtroende för individ B (revisorn) istället försämrans (Mayer et al 1995, s. 728).

3.5 Förslag på åtgärder

Vi har tidigare i uppsatsen nämnt att FAR och Finansinspektionen diskuterar några åtgärder, vilket är revisorsbranschens initiativ för att öka kvalitén på revisorernas arbete och förtroendet för revisorns arbete. Dessa åtgärder är under bearbetning men vi ska här förklara vilka åtgärder som diskuteras utifrån FAR:s förslag¹⁶. FAR:s förslag på åtgärder följer nedan.

- Revisorernas rapportering till Finansinspektionen vid väsentliga överträdelser, vid situationer där den fortsatta driften är i fara eller i andra väsentliga förhållanden ska vara snabbare och mer frekvent. Detta beskrivs närmre i RevU 14.
- En dialog mellan revisorn, Finansinspektionen och det finansiella företaget ska anordnas av revisorn när han/hon upptäcker väsentliga problem. Detta då man vill åtgärda problemen i ett tidigare skede.
- Finansinspektionen måste ändra sin sekretesstillämpning så att den inte hindrar revisorernas rapportering.
- När Finansinspektionen utreder ett finansiellt företag bör de informera revisorn.
- FAR vill regelbundet bjuda in Finansinspektionen för erfarenhetsutbyten och ett samarbete inom kompetensutveckling där man diskuterar nya regleringar, riskområden, redovisnings och interkontrollfrågor etc.
- Kraven för licensieringen för revisorer i finansiella företag bör höjas.
- FAR föreslår att Revisorsnämnden skall ansvara för de löpande kvalitetskontroller som utförs i avseende revisionen i finansiella företag. Detta är något som FAR ansvarar över just nu.
- FAR anser att kraven på rotation av den ansvarige revisorn som är vart sjunde år i börsbolag kan utökas så att det även gäller för revisorer i finansiella företag.

3.6 Tidigare forskning

Sedan Liggio använde begreppet förväntningsgap har många forskningar kring existensen av förväntningsgapet gjorts. Förväntningsgapet har sedan bekräftats av flertalet forskare, exempel på några forskare är: (McEnroe och Martens 2001, s. 345), (Buckby et al 2001, s.141) och (Salehi & Azary 2008, s. 72).

Enligt Dewing och Russel blir förväntningsgapet ett hett debatterat ämne efter finansiella skandaler. Då uppmärksammar samhället frågor som revisorns roll och ansvar (Dewing & Russel 2002 s.543).

Revisionsbyråer har hamnat i rättstvister de senaste årtiondena. Detta påverkar allmänhetens uppfattning gällande revisorns uppgifter, som resulterar i ett bredare förväntningsgap mellan allmänheten och revisorsyrket. I ett försök att reducera förväntningsgapet så har olika

---

¹⁶FAR: http://www.far.se/portal/page?_pageid=114,407501&_dad=portal&_schema=PORTAL

tillvägagångssätt undersökts och föreslagits av forskare (Epstein & Geiger 1994, se Koh & Woo 1998, s. 149-150).

Epstein och Geiger ger ett förslag på hur man skall minska förväntningsgapet genom en ökad allmän kunskap om revisorns begränsningar. För att öka kunskapen är det viktigt att kommunicera om revisorns värde och begränsningar vid varje möjligt tillfälle, som till exempel vid bolagsstämmor (Epstein & Geiger 1994, se Koh & Woo 1998, s. 150).

Epstein och Geiger uppmärksammade att den väsentliga rollen av en revisor i samhället måste undersökas igen av både revisorsprofessionen och användare av finansiella rapporter och att de alla måste enas för att man skall kunna täppa till förväntningsgapet (Epstein & Geiger 1994, se Koh & Woo 1998, s. 150).

Dixon et al skriver i sin artikel att resultaten av hans forskning kring förväntningsgapet gör att man blir orolig för hur felaktiga förväntningar hos allmänheten allvarligt kan skada revisionens rykte. Detta blir i sin tur väldigt negativt för betydelsen av revisorns oberoende. Vidare förklarar de att flera studier ger förslag på hur man skall bli av med eller åtminstone minska på förväntningsgapet. Dessa förslag säger att revisorer ska bli bättre på att kommunicera med intressenter genom revisionsberättelsen som de flesta kunder läser. Förslag ges också på att man måste stärka revisorns oberoende samt att man måste utbilda användare av revisionen om dess funktioner (Dixon et al 2006, s. 301).

Enligt Koh & Woo så blir man av med förväntningsgapet genom att jobba från två fronter. Den ena är att man måste minska de förväntningar som finns hos intressenterna. Den andra är att revisorerna måste öka kvalitén på sitt arbete. Koh & Woo menar alltså att bägge parter bidrar till att det idag finns ett förväntningsgap och att bägge parter måste arbeta för att täppa till detta (Koh & Woo 1998, s.152).

Forskningen kring förväntningsgapets existens är något som vi anser vara besvarat. Vi har läst flertalet forskningsartiklar och uppsatser där en stor majoritet har kommit fram till att förväntningsgapet existerar.

De forskningsartiklar vi läst inom ämnet ger liknande förslag på hur man ska täppa till förväntningsgapet. Det är enligt dem bristen i kommunikation som är det stora problemet tillsammans med kvalitén på revisorernas arbete.

3.7 Motivering för val av teorier

För att läsaren ska kunna sätta sig in i ämnet måste man förstå varför revisorsyrket finns och vilken nytta den har för samhället. För att på bästa möjliga sätt sätta in läsaren i ämnet har vi då valt att beskriva vad revision är, vad dess syfte är och vilka intressenter revisionsbyråerna har.

När läsaren förstår sig på revisorsyrket så blir nästa steg att förstå hur en revisor arbetar. Detta har vi redogjort med en grundlig förklaring på vad en revisor gör med hjälp av den så kallade revisionsprocessen. Motivering till varför vi valt att redogöra denna teori i vår uppsats är för att skapa möjligheten för läsaren att förstå sig på vad en revisors arbetsuppgifter egentligen är, vilket blir en betydande del i vår analys.

Revisorer följer lagar och seder när de arbetar. För att skapa en förståelse för läsaren om bland annat i vilken utsträckning revisorer ska fördjupa sig i sitt arbete och när de ska begränsa sig så har vi valt att beskriva god redovisningssed, revisionsned och revisorsned.

Då vi i vår uppsats gör en undersökning om förväntningsgapet så är det naturligt att vi även måste förklara vad detta innebär. Förväntningsgapet har väldigt många definitioner och klargör för läsaren vilken definition vi utgår ifrån.

Begreppet förtroende är betydande i vår undersökning då vi presenterar information om hur revisoreernas förtroende diskuteras i media samt att vi väljer att undersöka respondenters uppfattning på utvecklingen av förtroendet för revisorer. För att läsare av denna undersökning skall tolka begreppet förtroende på samma sätt som författarna så har vi valt att redogöra detta med en definition och förklaring på hur förtroendet verkar mellan individer.

Då förväntningsgapet är ett problem som funnits en väldigt lång tid finns det mycket forskning inom ämnet. För att läsaren skall veta vad tidigare forskning kommit fram till, har vi valt att beskriva detta i den teoretiska referensramen.

4 Empiri

I detta kapitel redovisas resultaten från den empiriska undersökningen som bestod av fyra intervjuer. Respondenterna i vår undersökning består utav tre godkända revisorer som valt att vara anonyma samt Per Håkansson som är chefsjurist på Finansinspektionen. Intervjuerna kommer att presenteras separata, där både intervjufrågor och svar framgår.

4.1 Revisor A

Revisor A är en godkänd revisor anställd i Convensia som är 29 år gammal och har arbetat med revision i fem år.

Respondenten har själv arbetat med små och medelstora företag. Dessa företag är verksamma i många olika branscher där de vanligaste är butiker, frisörer, restauranger, byggföretag och designföretag.

Hur skulle du välja att beskriva en revisors arbetsuppgifter?

När revisor A väljer att beskriva en revisors arbetsuppgifter så börjar respondenten med att förklara att en revisor bör fungera som en konsult för företaget. Han menar att revisorn blir som en form av ”bollplank” till styrelse och företagsledningen för att diskutera diverse frågor.

Revisorn är noga i intervjun att poängtera att en revisor måste vara oberoende i sin roll. Detta då revisorns uppgifter i slutändan är att se till att företaget håller sig på rätt sida om lagen.

Vidare diskuterar respondenten att storleken på det bolag man reviderar har betydelse för den revisionsinsats man gör. Det skiljer sig i hur man arbetar med små och stora bolag, dock är grundförutsättningarna alltid samma oavsett storlek på bolag.

Revisorns jobb är att säkerställa att den ekonomiska informationen som bolagen lämnar till intressenter skall stämma. Dessutom poängteras det att en revisor jobbar utifrån begreppen väsentlighet och risk då man gör ett urval av de poster som skall säkerställas. Detta urval görs efter hur väsentliga posterna är, samt risken att posterna skall vara felaktigt värderade.

Har du upplevt att intressenters förväntningar på dig som revisor avviker mot vad dina egentliga arbetsuppgifter är?

Respondenten har själv inte upplevt att det är en skillnad i intressenters förväntningar på respondenten som revisor gentemot de arbetsuppgifter man har som revisor. Den största intressenten är i många fall banken, men där känner revisorn att banken är insatt i vad revisorns roll är vilket innebär att det inte råder några missförstånd i deras relation.

Dock är revisorn noga med att nämna att allmänhetens syn på revisorer är att man ofta tror att en revisor skall veta allt. Om revisionsberättelsen är påskriven så tror många att allting stämmer, vilket inte behöver stämma då revisorer endast granskar ett urval av posterna. Han fortsätter med att diskutera kostnadsfrågan, då en granskning av exakt allt innebär att mer tid krävs och i sin tur skulle innebära att företagets kostnad för granskningen blir mycket högre. Detta gäller i alla sorters bolag enligt respondenten.

Hur uppfattar du att förtroendet för revisorsyrket utvecklats genom åren?

Respondenten upplever att det är ett väldigt högt förtroende för revisorsyrket. Revisorn nämner även att det media diskuterar gällande HQ Bank inte drabbar de flesta revisorer då majoriteten arbetar på en helt annan nivå.

Anser du att Finansinspektionens och Revisorsnämndens skilda åsikter kring revisionsinsatsen i HQ Bank möjligtvis påverkar intressenters förväntningar gentemot revisorer?

Revisorn tror att detta har en liten påverkan på intressenters förväntningar på revisorer. Revisorn menar att många känner att det som hände med HQ Bank borde ju revisorn ha upptäckt. Dock påpekar han att det oftast är de parter som gjort förluster på HQ Banks fall som känner på detta sätt.

FAR och Finansinspektionen diskuterar flera åtgärder för att minska risken för nya HQ-liknande skandaler. Anser du att dessa förändringar kommer ge en effekt på förväntningsgapet?

Respondenten fokuserade sitt svar på två av de åtgärderna vi nämnde. En av dessa var att kraven för licensiering skall öka för revisorer som reviderar i finansiella företag. Här tror revisorn att detta inte alls kommer att hindra att liknande situationer händer igen. Detta utvecklas med att respondenten säger att de som idag reviderar i finansiella företag redan är landets skickligaste revisorer inom området med lång erfarenhet av revisorsyrket. Han tror alltså inte att denna åtgärd kommer att innebära någon form av förbättring.

Den andra åtgärden som revisorn fokuserade sitt svar på var den gällande att revisorer snabbare och mer konsekvent ska rapportera till Finansinspektionen. Även här var revisorn skeptisk till att det innebär förbättringar. Detta då revisorn ändå måste göra en löpande granskning av bolaget för att hinna granska tillräckligt tills att revisionsberättelsen skall skrivas på, och på så sätt tror revisorn att den som granskar ett finansiellt bolag inte kan påskynda rapporteringen särskilt mycket.

Vad anser du man bör göra för att minska förväntningsgapet?

Här anser revisorn att det är en svår fråga att svara på. Detta då många inte ens förstår vad innehållet i en revisionsberättelse innebär. Det som oftast diskuteras kring revisionsberättelsen är huruvida det är en ren eller oren revisionsberättelse.

Revisorn tror dock att man kanske bör tala om vad en revisors arbete är på ett bättre sätt. Respondenten berättar att kunderna och styrelsen vet vad revisorn gör, men att allmänheten kanske alla gånger inte riktigt förstår vad en revisors arbete innebär.

4.2 Revisor B

Revisor B är en godkänd revisor på 37 år som har arbetat med revision i 11 år. Revisor B arbetar på PwC och är i kontorets ledningsgrupp där han har en del ansvar för hälften av kontorets anställda, vilka är 12-13 personer.

Revisor B är inte specialiserad i någon specifik bransch utan har kunder som verkar i princip inom alla branscher som ryms inom ramen för små och medelstora företag.

Hur skulle du välja att beskriva en revisors arbetsuppgifter?

När respondenten skall förklara en revisors arbetsuppgifter säger respondenten att man ena dagen är strikt revisor och andra dagen är man en annan form av konsult. En revisor blir en form av rådgivare då en revisor utöver revisionen även behandlar frågor om privatekonomi, skattekonsultationer och diverse bolagsfrågor.

En revisor är en oberoende part som ägarna utser på bolagsstämman då man vill ha en person som inte har ett intresse i bolaget eller som är anställd i företaget. Man vill ha denna

oberoende person som skall verifiera att det är ordning på både de interna kontrollerna och de interna processerna men också att man har en redovisning, årsbokslut och en årsredovisning som är utformad enligt god redovisningssed.

Revisionsyrkets syfte är att verifiera och förstärka ekonomisk information gentemot personer som tar del av denna, att dem ska kunna känna att den är allt väsentligt riktig. För att skapa någon form av jämförbarhet mellan två olika bolag ska man veta att om en revisor varit inne och reviderat bolaget så har vi jämförbarhet mellan de två bolagen. Då vet man att bolagen redovisar och värderar på samma sätt. Revisorn förklarar att man inom yrket har samma grunder att arbeta utifrån men att det skiljer sig en aning beroende på till exempel bolagens storlek och bransch.

Har du upplevt att intressenters förväntningar på dig som revisor avviker mot vad dina egentliga arbetsuppgifter är?

Som svar på vår fråga svarade revisorn att det framgår, både intressenter och kunden i sig tror att man ska göra lite mer än vad man egentligen behöver göra enligt god revisionsledning för att utföra en bra revision som håller rätt kvalitet.

Många av kunderna tror att man ska hitta ner till sista kronan på vad som är fel och om någonting är fel redovisat, medan revisorer tycker om att prata om begreppen risk och väsentlighet. Det finns varken tid eller pengar att granska allt, och om en revisor skulle granska alla verifikationer i ett företag så skulle man behöva sitta med det arbetet i nästan ett halvt år.

Man bildar sig en uppfattning om vad det är i ett bolag som kan gå väsentligt fel och väljer att lägga fokus på att verifiera de poster eller transaktioner i bolaget så att de är rätt redovisade och rätt presenterade.

Revisorns erfarenheter av bankers förväntningar är att även de avviker en aning gentemot de egentliga arbetsuppgifterna. Banker lägger dock stor tyngd på revisorers ställningstaganden i förhållande till bolagen. När en kund besöker banken och ansöker om finansiering så händer det ofta att kunden måste presentera något som en revisor har varit med och tittat på.

Det finns även en del missuppfattningar gällande vad det är en revisor får göra sitt arbete, till exempel så tror man att en revisor upprättar årsredovisningar och justerar i boksluten. Det är självklart att en revisor får bidra med råd, men ansvaret för att den ekonomiska informationen upprättas ligger på styrelseledamöterna. Som revisor gör man en del uppdrag där man hjälper till med redovisningen, men då är det en annan person som inte är delaktig i revisionsteamet. Anledningen till detta är att man inte skall ha en jävsituation.

Revisorn avslutar svaret på frågan med att tala om att vissa klienter tror att man kan göra väldigt mycket mer och vissa klienter tror att man hittar precis allting som är fel. Men det är nästan en ”omänsklig uppgift” enligt respondenten.

Hur uppfattar du att förtroendet för revisionsyrket utvecklats genom åren?

Respondenten säger att revisionsyrket hamnar i stort fokus när skandaler drabbar stora finansiella företag likt HQ Bank då det är så otroligt många som drabbas, och revisorns roll blir då ofta ifrågasatt. Dock anser respondenten att detta även kan vara positivt då revisorerna får chansen att berätta om vad som är styrelsens roll samt vad som är revisorns roll och vilka

förväntningar man kan ha på varandra. När dessa förväntningar inte stämmer överens blir det ofta att man tycker att revisorn gör ett dåligt jobb.

Respondenten anser även att revisorernas förtroende har minskat med åren hos allmänheten. Detta exemplifierar respondenten med att berätta att EU skriver utredningar om hur revisorer ska bete sig i de olika bolagen och att man inte får sitta för länge i samma bolag då man riskerar att få en ”kompisrelation” vilket kan drabba revisorns oberoende. Respondenten förklarar vidare att EU även fokuserar på revisionsbyråernas delägare gällande deras belöningar, utdelningar och vinster.

Anser du att Finansinspektionens och Revisorsnämndens skilda åsikter kring revisionsinsatsen i HQ Bank möjligtvis påverkar intressenters förväntningar gentemot revisorer?

Här börjar vi med att citera en del av respondentens svar ”*Ja det är ju klart, för om inte ens de som är satta att övervaka de finansiella bolagen och de som är satta att övervaka revisorerna, om inte ens de två kan komma överens om vad som är revisorns roll, då kan ju nästan ingen förstå det*”.

Respondenten menar även att då detta är ett svårt fall att beskriva så är det lätt hänt att media ganska enkelt kan använda det klassiska ”det här borde väl revisorn kollat”. Respondenten säger att det är lätt att man skyller på revisorerna då de alltid är sista kontrollen av det löpande året. Tilltron till att revisorerna ska hitta alla fel är stor och när något gått fel så är det lätt att i efterhand säga att ”det borde man ha förstått” och ”de borde man sett”. Avslutningsvis säger respondenten att det är självklart att sådana situationer som HQ Banks fall kan skada revisorernas förtroende.

FAR och Finansinspektionen diskuterar flera åtgärder för att minska risken för nya HQ - liknande skandaler. Anser du att dessa förändringar kommer ge en effekt på förväntningsgapet?

Respondenten menar att dessa åtgärder är ett sätt att få en närmre relation mellan revisor och företagsledning, på så sätt får revisorn all relevant information i ett tidigare skede. Detta gör att det inte hinner gå alltför lång tid mellan revisionsinsatserna. Dock tror respondenten att revisorn i HQ Bank troligen haft väldigt regelbunden kontakt med tanke på bolagets storlek.

Respondenten anser att revisorer generellt kan bli bättre på att ta in information vid flera tidpunkter under ett år, att man inte bara träffar sina kunder två-tre gånger under året. Man bör kanske ha en mer regelbunden kontakt för att kunna göra ett bättre jobb och på så sätt upprätthålla förtroendet som finns för revisorer genom att inte brista i förväntningarna.

Vad anser du man bör göra för att minska förväntningsgapet?

Respondenten ger flera olika förslag på hur man skulle kunna minska förväntningsgapet. Ett sätt är att revisorerna själva måste bli bättre på att informera kunden om vad de gör och vad de tänker fokusera på och så vidare. Man får helt enkelt bli duktigare på att förklara för klienterna att man exempelvis tycker att lagret och kundfordringarna är stora och väsentliga poster vilka man kommer fokusera på mer än andra poster. Detta tror respondenten att revisorer inte alltid gör.

Respondenten menar även att revisorerna har ett ansvar att externt mot media klargöra vad revisorns roll är, vad en revisor gör, vilka uppgifter och skyldigheter revisorerna har. Kanske även att man berättar vad revisorerna inte gör, det vill säga att klargöra vad som är revisorns

samt styrelsens ansvar. Detta är något som branschen måste bli duktigare på. Dessutom förklaras det att revisorer alltid skriver ett uppdragsbrev till klienten vilket inte media ser. Revisorerna skriver alltså precis som alla andra leverantörer ett avtal om vad som skall göras, när det skall göras och vad det kostar.

4.3 Revisor C

Revisor C är en godkänd revisor, anställd på PwC, är 36 år gammal och har arbetat med revision i 13 år. Revisor C jobbar främst med små företag men även medelstora bolag då han berättar att en av kunderna omsätter 300 miljoner i sitt bolag.

Hur skulle du välja att beskriva en revisors arbetsuppgifter?

Som svar på frågan inleder revisorn med att förklara att revisionen utgår från styrelsens förvaltning av bolagets medel och att man granskar räkenskaperna. Först gör man en riskbedömning för att bilda sig en uppfattning om vilka väsentliga riskområden som finns, och vilka rutiner i företaget som det kan finnas risk för väsentliga fel. Man granskar inte allt i ett företag, men i små företag som kanske bara har 100 fakturor där man bara tar ut lön och har lite övriga kostnader så kan man granska nästan allt.

I större företag måste man göra ett urval där man inriktar granskningen mot riskområden som kan bestå av poster eller rutiner. Man granskar risk för väsentliga fel som kan påverka uppfattningen hos den som använder den ekonomiska informationen. Det handlar om att samla på sig tillräckliga revisionsbevis för att känna sig bekväm med sina uttalanden, då revisorns arbete slutar med att man lämnar en revisionsberättelse där man uttalar sig om företagets räkenskaper.

Har du upplevt att intressenters förväntningar på dig som revisor avviker mot vad dina egentliga arbetsuppgifter är?

Revisor C inledde sitt svar med att tydligt svara ja på vår fråga. Respondenten berättar att småföretagen ser på revisionen som ett nödvändigt ont, och att detta märks tydligt när småföretagare väljer bort revisionen i samband med den slojade revisionsplikten. Revisorn talar även om att en hel del småföretagare har en uppfattning om att revisorn skall granska allt i ett företag.

Revisor C upplever att förväntningsgapet existerar i större utsträckning vid arbete som revisorsassistent där någon annan revisor ansvarar för uppdraget. Respondentens uppfattning till varför det kan vara så är på grund av att kunden vid dessa uppdrag sällan träffar den ansvarige revisorn. Detta leder till mindre kommunikation mellan revisorn och den berörda parten.

Hur uppfattar du att förtroendet för revisorsyrket utvecklats genom åren?

Respondenten anser att förtroendet för revisorer har minskat under de senaste tretton åren som revisorn arbetat inom yrket. Anledningen till detta är enligt revisor C på grund av att revisorerna har åtagit sig nya roller. Man får tryck på sig från sin arbetsgivare att sälja mer och att vara mer av en konsult. Revisor C använder begreppet "trusted business advisor" vilket är den roll man ska försöka infinna sig i. Att vara "trusted business advisor" innebär att kunden ska känna att den kan vända sig till revisorn vid alla möjliga ekonomiska frågor. I de fallen revisorn inte kan svara på frågorna så kommer revisorn att hänvisa ärendet till en kollega i samma byrå som är specialist inom området. På så sätt genererar man mer intäkter till revisionsbyrån.

Respondenten berättar att man har fått ta på sig många andra hattar och roller vilket leder till att man kanske inte längre ser på revisorn som den elaka gubben längre. Revisorn är inte längre bara en person som talar om för kunden att något är fel, eller att man inte får göra på ett särskilt sätt utan ses istället mer som en samtalspartner. På sätt och vis är detta bra då företagen inte ska dra sig undan för att ringa sin revisor för att informera denne om sina frågor och problem. Men samtidigt som kontakten och samarbetet ökar med revisorn så kan vissa kunder känna sig bekväma nog att till exempel börja förhandla värderingsproblematik. Ifall man arbetar väldigt nära med styrelse - och företagsledningen så kan man ibland hamna i situationer där en revisors oberoende skulle kunna ifrågasättas. En nära kontakt kan ha en inverkan på en revisors bedömningar.

Anser du att Finansinspektionens och Revisorsnämndens skilda åsikter kring revisionsinsatsen i HQ Bank möjligtvis påverkar intressenters förväntningar gentemot revisorer?

Revisor C anser att när sådant händer så skadar det revisorsyrket, framförallt när det drabbar större företag. En fråga som uppstår ur sådana situationer är, vad gör en revisor egentligen? Det är många som inte begriper riktigt vad det är en revisor gör i sitt arbete och vid sådana händelser skapar det bara ännu mer förvirring.

FAR och Finansinspektionen diskuterar flera åtgärder för att minska risken för nya HQ - liknande skandaler. Anser du att dessa förändringar kommer ge en effekt på förväntningsgapet?

Respondenten tror att de flesta revisorer och dess intresseorganisationer är för dessa åtgärder då man måste upprätthålla revisionens goda rykte. Om man inte gör något åt saken och mister det goda ryktet så förstör man det som finns idag, och då blir inte revisorns förtroende värt så mycket längre.

Respondenten går djupare in på en av dessa åtgärder, vilken är att man ska höja kraven för licensering för att revidera i finansiella bolag. Respondenten menar att ökade krav på licenseringen i sin tur kommer innebära att de som reviderar i den typen av företag kommer att ha en ökad förståelse kring företagets miljö, dess problem samt de frågeställningar som uppstår. Överlag anser respondenten att dessa åtgärder kommer ge en positiv effekt på förväntningsgapet då man troligen kommer minska antal fel som leder till att ett förväntningsgap uppstår.

Vad anser du man bör göra för att minska förväntningsgapet?

Respondenten anser att det är revisorernas ansvar att minska på förväntningsgapet. De måste bli bättre på att tala om vad de gör. Det vill säga att inte alla verifikationer granskas utan att man gör ett urval som ska baseras på den kännedom revisorn har om bolaget och det som revisorerna anser vara de mest väsentliga och riskfyllda posterna. Görs detta så menar respondenten att man kommer minska gapet som finns idag. Därefter beskriver revisorn sitt sätt att jobba för att försöka minska på förväntningsgapet genom att vara informativ.

Respondenten fortsätter med att förklara att många klienter är oförstående, även de större företagen. Vissa företag upplever att revision är ett nödvändigt ont och kanske är det så att man borde återinföra den rollen att revisorn ska vara den stränga nitiska granskaren som kommer dit och slår styrelse och företagsledningen på fingrarna.

4.4 Finansinspektionen, Per Håkansson

Per Håkansson är chefsjurist på Finansinspektionen sedan mars 2009. Innan Håkansson påbörjade sin tjänst hos Finansinspektionen har han bland annat varit chefsjurist på Riksbanken, arbetat på premiepensionsmyndigheten, tjänstgjort i den svenska EU representationen i Bryssel med framför allt finansmarknadsfrågor och även på finansdepartementet med finansmarknadslagstiftning.

Hos Finansinspektionen är han ansvarig för den juridiska verksamheten där det finns ungefär 50 jurister som arbetar, och Håkansson är ansvarig för att hålla ihop det juridiska arbetet.

Hur skulle du välja att beskriva en revisors arbetsuppgifter?

Håkansson ville gärna avstå att besvara frågan.

Hur uppfattar du att förtroendet för revisorsyrket utvecklats genom åren?

Detta har Håkansson inte följt. Däremot talar han om att man utan vidare kan notera att debatten just nu är väldigt livlig kring revisorernas arbete, roll, tillsyn och så vidare. Man kan utan svårigheter observera att det finns de som inte har så högt förtroende för revisorer. Håkansson har för egen del inga särskilda åsikter om detta.

Anser du att Finansinspektionens och Revisorsnämndens skilda åsikter kring revisionsinsatsen i HQ Bank möjligtvis påverkar intressenters förväntningar gentemot revisorer?

Håkansson svarar ja på denna fråga men poängterar att det sannolikt delvis baseras på felaktiga utgångspunkter. Av den anledningen har Håkansson valt att berätta en hel del angående vad det var som egentligen låg bakom Finansinspektionens och Revisorsnämndens skilda åsikter.

Håkansson talar om att Finansinspektionen har bedömt HQ Banks redovisning, vilket ingår i deras arbete då de utövar redovisningstillsyn över finansiella företag. Revisorsnämnden har inte bedömt redovisningen, utan de har bedömt revisorns arbete genom att bedöma redovisningen, och detta är två olika saker.

Detta har enligt Håkansson framställts felaktigt i media, där det finns de som tror att Revisorsnämnden har underkänt Finansinspektionens bedömning av hur en korrekt redovisning skulle se ut, men det har Revisorsnämnden inte gjort. Det är väldigt viktigt att man observerar denna skillnad och läser Revisorsnämndens och Finansinspektionens beslut noggrant för att se att man inte pratar om samma saker.

Håkansson ville tydliggöra att HQ Bank redovisade fel, och detta förklarade han genom att hänvisa till facit som visar att derivatpositionerna är avvecklade med 1,2 miljarder i förlust. Revisorsnämnden hade att bedöma om det var fel av revisorn att acceptera att bolaget redovisade fel eller om det var rätt av revisorn att acceptera att bolaget redovisade fel. Revisorsnämnden kom fram till att det var rätt av revisorn att acceptera att bolaget redovisade fel eftersom han hade vidtagit de revisionsåtgärder som man kan förvänta sig av en revisor. Håkansson säger sedan att Revisorsnämndens beslut får en att fundera på om de regler som revisorer har att rätta sig efter är bra utformade när en sådan situation kan uppkomma.

Håkansson tycker att det är olyckligt att Revisorsnämnden inte riktar någon allvarlig kritik mot revisorn utan enbart kritiserar dokumentationen. Det vore naturligtvis bättre för

förtroendet för de finansiella företagen och det finansiella systemet om man kunde ställa högre krav på revisorn.

Enligt Håkansson är det ingen tvekan om att HQ Banks fall har påverkat flera parter på olika sätt, en sak som är säker är att det ligger i allas intresse att liknande händelser inte uppstår igen.

Håkansson nämner även att han förstår denna situation ur revisorernas perspektiv då han berättar att det inte är så lätt att vara revisor då man behöver extern hjälp vid svåra värderingar av finansiella instrument, samt att det är omöjligt för revisorerna att granska varje transaktion då det är alltför resurskrävande.

FAR och Finansinspektionen diskuterar flera åtgärder för att minska risken för nya HQ - liknande skandaler. Anser du att dessa förändringar kommer ge en effekt på förväntningsgapet?

Håkansson talar om att han inte är helt uppdaterad om läget men det man arbetat på hittills är en uppdatering av RevU 14 som är en rekommendation om rapportering till Finansinspektionen. Den observation som har gjorts av Finansinspektionen är att de situationer där Finansinspektionen har riktat allvarlig kritik mot finansiella företag under de senaste åren så har det inte i något fall förekommit att de ansvariga revisorerna för bolagen rapporterat till Finansinspektionen.

Finansinspektionens uppfattning är att rapporteringsskyldigheten inte fungerar som den ska. Revisorer borde enligt Håkansson ansett att det fanns väsentliga fel. Av den anledningen bör revisorerna se över hur de tänker och tillämpar rapporteringsskyldigheten, vilket är vad FAR arbetar med nu.

Håkansson berättar att avsikten är att FAR ska utveckla sina rekommendationer för att effektivisera rapporteringen. Det förekommer rapportering till Finansinspektionen, men inte i något av de fallen som har varit väldigt uppmärksammade, utan rapporter förekommer i andra sammanhang där överträdelserna kanske inte har varit så allvarliga. Håkansson säger att utan i detalj analysera vad det beror på så tycker han att det inte borde ha varit på det sättet. Det är bara statistik att det år efter år står noll i kolumnen för rapportering av revisorer till de uppmärksammade händelserna. Håkansson är positiv till detta samarbete, och hans uppfattning är att detta kommer innebära ett lyft för det allmänna förtroendet för revisorerna.

Håkanssons intryck av det som pågår nu är att nu känns det som att Finansinspektionen, Revisorsnämnden och FAR arbetar för en förbättring. Han nämner att HQ Bank var en liten mygga i träsket då det egentligen är en allmängiltig observation på europeisk nivå och egentligen en global nivå att revisionen inte alltid har lyckats bemästra och förutse de problem som uppkommer när det uppstår en kris av det här slaget som vi befinner oss i nu. Det är alltså en global slutsats att revisionen skulle behöva vara effektivare och bättre än vad den är idag.

Vidare förklarar Håkansson att Finansinspektionens påtryckningar på FAR gällande utvecklingen av deras rekommendationer är en liten del i en global process. Dessa frågor har lyfts fram väldigt mycket under den senaste tioårsperioden, och inte minst under krisen som började 2008 och fortfarande pågår än idag.

Generellt sett är Finansinspektionen positivt inställda till den här ansatsen som man gör enligt Håkansson. Överlag tror Finansinspektionen på att det behövs förbättringar, och de är väldigt

angelägna att dessa sker. Dock är man samtidigt medveten om att det inte alltid är så enkelt att genomföra detta. Han tillägger att en revisor ändå aldrig kan ersätta en tillsyn för finansiella företag, men revisionen kan absolut bidra effektivare än vad den gör för tillfället, detta är man från Finansinspektionens sida övertygade om.

Regeringen och finansmarknadsministern är enligt Håkansson väldigt angelägna om att det blir en förbättring och de kommer inte att nöja sig med kosmetiska åtgärder, utan det de vill ha från revisorerna är någonting som faktiskt gör situationen bättre. Håkanssons egen uppfattning är att finansmarknadsministern anser att om revisorerna inte kommer med tillräckligt bra förslag på förbättringar så får man sköta detta genom lagstiftningsåtgärder.

Vad anser du man bör göra för att minska förväntningsgapet?

Håkansson medger att det fanns ett förväntningsgap och att Finansinspektionen inte riktigt var medvetna om hur stort det här gapet faktiskt var. Respondenten säger att Finansinspektionen kanske levde i den felaktiga föreställningen om att Revisorsnämnden skulle pröva underlaget för vad revisorn skulle bedöma snarare än bara revisorns bedömningar. Håkansson säger att det visade sig att Finansinspektionen var dåligt pålästa om hur Revisorsnämnden skulle avgränsa sin uppgift.

Därefter talar han om att Finansinspektionen utgår från att Revisorsnämnden har gjort den prövning de ska göra och att de inte har någon kritik mot Revisorsnämndens slutsats. Däremot poängterar Håkansson att det säkerligen finns en anledning till att fundera noga på om reglerna är bra utformade eftersom man kan komma fram till att en revisor har gjort ett bra arbete eller tillräckligt arbete, trots att man vet att själva grundmaterialet var fel.

Håkansson talar om att Finansinspektionen och Revisorsnämnden inte befinner sig någon form av konflikt, detta eftersom de inte bedömer samma saker. Men det finns ändå en anledning till att fundera på hur man kan utveckla regelsystemet för att få ett bättre resultat därför att revisorns roll är viktig. Revisorer är inte bara viktiga för Finansinspektionen som skall bedöma ett finansiellt företags ställning, utan det är många som är i behov utav revisorer. Det är en hörnsten i samhällsekonomin att revisionen fungerar bra.

Håkansson nämner flera olika åtgärder som krävs för att minska på förväntningsgapet och att det ligger i alla insatta parter skyldighet att ta sitt ansvar för att reda ut dessa oklarheter som finns idag. Just nu förs det flera diskussioner kring revisorns roll och revisorns arbete, och detta är enligt Håkansson de åtgärder som nämnda parter tror och jobbar på för att undvika fler HQ - liknande skandaler.

En av dessa åtgärder är revisorerernas egen utveckling av RevU 14 gällande rapporteringsskyldigheten som tidigare diskuterats. Det finns även förslag för nya regler kring licensering för revisorer som arbetar med finansiella företag. En annan viktig åtgärd som han nämner är att en ökad kommunikation mellan Finansinspektionen och revisorerna är något man strävar efter.

Med en ökad kommunikation menar man då inte den formella rapporteringsskyldigheten, utan man vill ha en form av trepartssamtal för att diskutera tillståndet i de finansiella företagen, där de tre parterna är Finansinspektionen, revisorn och själva företaget. FAR arbetar just nu med att klargöra villkoren för dessa trepartssamtal, när det ska äga rum och i vilka situationer det ska äga rum och så vidare Finansinspektionen väntar ytterst på att revisorerna ska presentera det slutgiltiga förslaget till vad de tycker är ett fungerande arbetssätt för dem.

Håkansson tillägger även att parallellt med detta så har EU kommissionen lagt fram förslag till revideringar av revisionsdirektiven. Detta rör vissa frågor om revisorer och revision som då har betydelse i sammanhanget då detta kommer innebära att man ser över de svenska lagreglerna.

Håkansson menar att översynen av de Europarättsliga reglerna även kommer leda till ett utvecklingsarbete. Detta samtidigt som man även nationellt måste ta ställning till tillsynen över revisionsbranschen. Detta då det finns förslag som innebär att i vissa delar får den Europeiska värdepappersmyndigheten en roll när det gäller tillsynen över revision.

Detta är ett viktigt arbete som pågår parallellt med revisorernas eget arbete för att utvecklas. Det finns många bollar i luften just nu, och så småningom under kommande år ska de trilla ner någonstans.

5 Analys

I detta kapitel presenteras samtliga respondenters svar under varje intervjufråga, där vi redovisar likheter och skillnader i deras svar gentemot varandra. Därefter analyseras uppsatsens empiriska material mot den teoretiska referensramen.

Kategori: Revisionsprocessen

Hur skulle du välja att beskriva en revisors arbetsuppgifter?

I stora drag nämnde alla respondenter att revisorn skall vara en oberoende part utan något intresse i bolaget. Revisorns arbetsuppgifter är att säkerställa den information bolagen lämnar ifrån sig i förhållande till väsentlighet och risk vilket innebär att man granskar ett urval av posterna tills man känner att man har tillräckligt med revisionsbevis för att kunna göra sina uttalanden. Håkansson valde att inte svara på denna fråga, men senare under diskussionens gång, när vi behandlade en annan fråga så beskrev han omedvetet hur han ser på revisorernas arbetsuppgifter. Håkanssons beskrivning av detta stämde även den överens med det de övriga revisorerna beskrivit.

Samtliga revisorer har övergripande, på ett liknande sätt, beskrivit hur de arbetar, vilket stämmer överens med revisionsprocessen, revisionens syfte och vad revision innebär som vi tidigare redogjort för i den teoretiska referensramen. Revisorernas beskrivning stämmer även direkt eller indirekt överens med vad som omfattas av god redovisningssed, god revisorssed och god revisionsned när de beskriver deras arbetsuppgifter.

Kategori: Förväntningsgap

Har du upplevt att intressenters förväntningar på dig som revisor avviker mot vad dina egentliga arbetsuppgifter är?

Denna fråga ställdes inte till Håkansson då han inte är revisor och själv inte kan uppleva detta. Däremot ställdes frågan till de tre revisorerna som vi intervjuade. Till skillnad från föregående fråga så fick vi här lite variation i svaren. Revisor A är den enda av de tre revisorerna som inte har upplevt ett förväntningsgap gentemot intressenterna, dock upplever han att det finns ett förväntningsgap hos allmänheten. Revisor B och C svarade båda att de har upplevt ett förväntningsgap då de anser att intressenters förväntningar inte svarar mot vad revisorn faktiskt kan och får göra, vilket stämmer överens med Trohammars definition av förväntningsgapet.

Detta kan vi exemplifiera då revisor B berättar att vissa kunder förväntar sig att han ska upprätta årsredovisningar och justera i boksluten, vilket man inte får göra, då det inte stämmer överens med en revisors arbetsuppgifter enligt revisionsprocessen som vi diskuterat i föregående fråga. Samtliga revisorer har nämnt att en revisor inte kan granska allt, vilket många tror. Detta eftersom det blir alldeles för tidskrävande och skulle bli alldeles för dyrt för kunden. Att en revisor inte granskar allt beskrivs i revisionsprocessen då en revisor ska bestämma omfattningen på sin granskning utefter begreppen väsentlighet och risk.

Hur uppfattar du att förtroendet för revisorsyrket utvecklats genom åren?

Då Håkansson inte följt ämnet så har han själv ingen personlig uppfattning om den historiska utvecklingen av revisorernas förtroende. Däremot anser han att man kan konstatera att förtroendet för revisorer idag inte är så högt. Detta stämmer överens med vad revisor B och C svarat, men de har även förklarat att revisorernas förtroende genom åren har avtagit. Revisor A har i denna fråga ett väldigt avvikande svar då han är den enda av respondenterna som anser att förtroendet för revisorerna idag är väldigt högt.

Revisor C säger att anledningen till att förtroendet har avtagit genom åren är på grund av att revisorerna har åtagit sig nya roller. Övriga revisorer säger även de att en revisor idag får åta sig flera roller. Revisor C utvecklar sitt svar och berättar att man som revisor får tryck på sig från sin arbetsgivare att generera mer intäkter till revisionsbyrån. Detta genom att skapa en relation till kunden om att man som revisor ställer upp på alla möjliga ekonomiska frågor. Detta då revisorn i vissa fall inte kan besvara frågorna så kommer man verka som en mellanhand för att vidarebefordra ärendet till en specialist inom samma revisionsbyrå.

Förtroendemodellen som presenteras i teorikapitlet visar att när en intressent förlitar sig på en revisor och det leder till ett positivt resultat så innebär detta att förtroendet kommer att öka. Om resultatet däremot blir negativt så kommer förtroendet försämrats. Detta har revisor B gjort en antydning om då han säger att revisorsyrket hamnar i stort fokus när skandaler drabbar stora finansiella företag, likt HQ Bank, då det är så otroligt många som drabbas och revisorns roll blir då ofta ifrågasatt. Enligt denna modell betyder detta att förtroendet för revisorer minskas. Då HQ Bank framställs som ett misslyckat resultat av revisorn så innebär det alltså enligt denna modell att förtroendet för revisorerna har skadats på grund av detta.

Kategori: HQ Bank

Anser du att Finansinspektionens och Revisorsnämndens skilda åsikter kring revisionsinsatsen i HQ Bank möjligtvis påverkar intressenters förväntningar gentemot revisorer?

Samtliga respondenter anser att Finansinspektionens och Revisorsnämndens skilda åsikter har en påverkan på intressenternas förväntningar gentemot revisorer. Revisor B och C förklarar detta djupare då de säger att detta drabbar revisorsyrket negativt, samt att det leder till en större förvirring hos intressenterna angående vad det är en revisor gör i sitt arbete.

Samtliga revisorer säger att uttryck som ”det här borde revisorn upptäckt” dyker upp i sådana sammanhang, då som det beskrivits innan finns intressenter som tror att revisorer ska hitta alla fel. Håkansson är däremot kritisk mot regelverken då Revisorsnämnden anser att revisionsinsatsen varit tillräcklig trots att HQ Bank likviderades.

Håkansson och Revisor B nämner båda att media har en viktig del i att dessa skilda åsikter påverkar förväntningarna då media vinklar informationen till egen nytta, vilket i det här fallet betyder att läsaren får en felaktig bild och sedan även felaktiga förväntningar.

Det respondenterna berättar i sina svar är att gapet mellan vad man tror att revisorn gör och vad revisorn faktiskt gör enligt god revisions sed, som illustreras i modellen om förväntningsgap i den teoretiska referensramen, har ökat på grund utav Finansinspektionens och Revisorsnämndens skilda åsikter. Respondenterna har inte utmärkt någon särskild intressent som de anser kommer drabbas mest utav händelsen, vilket leder till att vi utgår ifrån att alla intressenter i vår intressemodell blir påverkade av den.

FAR och Finansinspektionen diskuterar om flera åtgärder för att minska risken för nya HQ - liknande skandaler. Anser du att dessa förändringar kommer ge en effekt på förväntningsgapet?

Samtliga respondenter förutom revisor A är positiva till dessa åtgärder som utvecklas. De tror att man genom dessa åtgärder är på rätt väg för att förhindra nya HQ – liknande skandaler, och på så sätt är då alltså dessa åtgärder ett sätt för att minska på förväntningsgapet.

Håkansson talar mycket om rapporteringen från revisorer för finansiella bolag. Han säger att vid uppmärksammade fall då Finansinspektionen riktat allvarlig kritik mot ett bolag så har Finansinspektionen aldrig fått en rapportering om att något står fel till i bolaget från de ansvariga revisorerna. Detta är en av de åtgärder som FAR och Finansinspektionen diskuterar, vilket Håkansson anser vara positivt då han anser är att detta kan minska risken för liknande skandaler.

Håkansson nämner att Finansinspektionen, Revisorsnämnden och FAR är positivt inställda till detta samarbete. Känslan är att nu efter HQ Bank så tar alla sitt ansvar för att undvika att något liknande händelser sker igen. Han menar även att man på så sätt får en positiv effekt på förtroendet för revisorerna, även revisor B och C anser att detta ger en positiv effekt på förtroendet för revisorerna.

De åtgärder som FAR och Finansinspektionen just nu utvecklar, vilka vi har redogjort för i den teoretiska referensramen, ger en positiv effekt på förväntningsgapet och förtroendet för revisorerna enligt samtliga respondenter med undantag från revisor A. Enligt Trohammars modell som illustrerar förväntningsgapet kan man minska på gapet genom att god revisionssed utvecklas efter intressenternas behov. Då FAR och Finansinspektionen jobbar med regelverken för revisorernas arbete så kan åtgärderna tillämpas på Trohammars modell i ett försök om att minska på förväntningsgapet.

Om åtgärderna kan förhindra nya HQ – liknande skandaler så leder revisorernas prestationer till goda resultat, vilket enligt modellen för förtroendet i den teoretiska referensramen innebär att förtroendet för revisorerna kommer stärkas.

Kategori: Möjliga åtgärder

Vad anser du man bör göra för att minska förväntningsgapet?

Samtliga revisorer anser att det är revisorernas ansvar att se till att minska på förväntningsgapet. Deras förslag på hur detta ska gå till är att man bör bli bättre på att tala om vad revisorn gör och hur de arbetar. Revisor B nämner även att revisorerna externt mot media har ett ansvar att klargöra revisorns roll, det vill säga vad en revisor gör och inte gör.

Håkansson svar avviker en aning från revisorernas då han inte nämner att revisorerna bör kommunicera mer med intressenterna, utan han säger att de måste ske förändringar i regelverken för hur revisorer arbetar som en åtgärd för att minska på förväntningsgapet.

Även här ser vi en koppling till Trohammars modell av förväntningsgapet i den teoretiska referensramen. Om man summerar ihop revisorernas och Håkansson's svar på frågan så stämmer detta överens med Trohammars modell om vilka åtgärder man kan vidta mot förväntningsgapet. Revisorerna anser att man ska upplysa intressenterna om revisorns roll, vilket är en av två åtgärder i Trohammars modell. Håkansson anser att regelverken skall ändras för att minska på förväntningsgapet, vilket stämmer överens med den andra åtgärden i modellen.

6 Slutsatser

I detta kapitel presenterar vi slutsatserna som vi kommit fram till i denna undersökning som skall besvara vårt syfte. Därefter för vi en diskussion kring våra reflektioner av uppsatsen och avslutningsvis ges förslag på fortsatt forskning inom ämnet.

Slutsatser

I vår undersökning har vi kommit fram till att det råder ett förväntningsgap mellan revisorerna och dess intressenter. Vi har även kommit fram till att det faktiskt fanns ett förväntningsgap mellan Finansinspektionen och Revisorsnämnden då man från Finansinspektionens sida medger att man var dåligt pålästa om hur Revisorsnämnden bedömer en revisors arbete. Detta betyder i sin tur att Finansinspektionen har haft ett förväntningsgap gentemot revisorer gällande vad deras faktiska arbetsuppgifter är. Vår uppsats bekräftar då alltså det Liggio (1974), McEnroe & Martens (2001), Buckby et al (2001) och Salehi & Azary (2008) kommit fram till i deras forskning, det vill säga att det existerar ett förväntningsgap mellan revisorerna och dess intressenter.

I vår uppsats har vi även kommit fram till att förtroendet för revisorerna avtagit genom åren och att förtroendet idag inte är lika starkt som det en gång varit. Anledningen till detta är att revisorerna idag får instruktioner från arbetsgivarna att arbeta mer resultatinkriktat då man även försöker arbeta som en konsult till företagen, även i de frågor som inte riktigt rör revision. Detta är precis som vi beskrev i början av uppsatsen där Wyatt (2004) anser att förtroendet för revisorerna har skadats på grund av att fokus flyttades från professionalism till fokus på förbättrad lönsamhet.

Vår uppfattning är att en revisor inte kan undvika att bli påverkad av att revisionsbyråerna arbetar resultatinkriktat. Vi anser att det kan rubba det förtroende man har för revisorer, samt deras oberoende. Att man som revisor har press från sin arbetsgivare att generera mer intäkter till byrån är alltså en faktor som kan påverka revisorer i deras arbete. Hur mycket varje revisor blir påverkad har vi inte kunnat konstatera i denna undersökning, men kunnat reflektera över att det framgår.

Då uppsatsens syfte är att undersöka vad revisionsinsatsen i HQ Bank innebär för förväntningsgapet så har vi kommit fram till att HQ Banks fall har inneburit ett stort medialt intresse där revisorns roll uppmärksammats och ifrågasatts. Detta stämmer överens med vad Dewing & Russel (2002) samt Epstein & Geiger (1994), se Koh & Woo (1998) säger i deras forskning, det vill säga att revisorernas roll uppmärksammas vid finansiella skandaler. Detta uppmärksammande innebär i sin tur att många intressenter ställer sig frågan om vad revisorn egentligen gör då en sådan skandal kan inträffa, trots att en revisor finns där för att granska och se till att bolaget sköts som det skall. Det vi kommit fram till i denna undersökning är att denna mediala uppståndelse gjort att revisorernas roll ifrågasatts kraftigt, vilket gjort att förståelsen för vad en revisor gör har minskat och förväntningsgapet har ökat på grund av revisionsinsatsen i HQ Bank.

Då förväntningsgapet innebär problem för revisorsyrket så har det varit oundvikligt att inte behandla ämnet om hur man kan minska på förväntningsgapet. En av våra slutsatser är att regelverken bör ändras för att minska på förväntningsgapet, denna process är just nu igång. Finansinspektionen och FAR håller på att utveckla regelverken för att minska risken för nya HQ - liknande skandaler. Författarnas uppfattning om att ändra på regelverken stämmer

överens med Epstein & Geiger (1994), se Koh & Woo (1998) då de säger att revisorsprofessionen samt användare av finansiella rapporter måste undersöka revisorns roll i samhället, vilket är vad som görs i diskussionen kring åtgärderna för att undvika nya skandaler likt HQ Bank. En konsekvens av skandalen i HQ Bank är alltså att förväntningsgapet har ökat, men man arbetar nu med ändringar i regelverken för att minska på förväntningsgapet.

Enligt vår undersökning finns det två sätt som bör kombineras för att minska på förväntningsgapet. Det ena sättet är att regelverken för revisorernas arbete ändras så att sådana skandaler inte skall kunna ske igen om revisorn gjort ett tillräckligt arbete. Det andra sättet är att revisorerna måste bli bättre på att kommunicera med sina intressenter för att tydliggöra vad som ingår i deras arbete enligt god revisions sed.

Av de tidigare forskare som gett förslag på hur man skall bli av med förväntningsgapet nämner Epstein & Geiger (1994), se Koh & Woo (1998), Dixon et al (2006) samt Koh & Woo (1998) att intressenterna måste upplysas om revisorns roll. Dock nämner Koh & Woo (1998) att man även bör kombinera detta med att utveckla regelverken. Enligt vad vi kommit fram till i vår undersökning så bör man ändra i regelverken samt upplysa intressenterna för att minska på förväntningsgapet, vilket bekräftar vad Koh & Woo skriver i sin forskning.

Diskussion

I diskussionen bör man reflektera över sin undersökning och göra en värdering av hur arbetet har gått. Man bör beskriva om något inträffade eller inte fungerade, som i sin tur kan ha påverkat resultaten. Man bör även tydliggöra för läsaren om man anser att undersökningens resultat inte har påverkats och varför man tycker det (Patel & Davidson 1991, s. 112).

Innan vår undersökning påbörjades hade vi i metodkapitlet motiverat vårt val av att använda en kvalitativ metod. Nu i efterhand när vi gör en värdering och reflekterar över alternativa metoder så anser vi att en kvalitativ metod var bra lämpad till denna undersökning. Anledningen till detta är att vårt tillvägagångssätt har lett till att undersökningens syfte har lyckats bli besvarat.

Vi anser att våra slutsatser blir påverkade av vårt bortfall i undersökningen. Vi har i vår undersökning till exempel inte fått ta del av Revisorsnämndens och FAR:s åsikter angående ändringar i regelverken. Då ändringarna i regelverken diskuteras i våra slutsatser är det möjligt att Revisorsnämnden och FAR inte skulle hålla med Finansinspektionen om att det bör ske ändringar i regelverken för att minska på förväntningsgapet.

Dock är vårt antagande att även Revisorsnämnden och FAR instämmer om att detta är vad som krävs för att öka revisorernas förtroende och minska på förväntningsgapet. Anledningen till att vi antar detta är som vi beskrivit i den teoretiska referensramen att FAR på sin hemsida anger dessa åtgärder som ett initiativ från revisorsbranschen för att öka kvalitén på revisorernas arbete och för att öka förtroendet för revisorerna. Dessutom nämner även revisor C att hans åsikt är att revisorernas intresseorgan är för dessa åtgärder. Detta är endast ett antagande, men då FAR och Revisorsnämnden i allra högsta grad är relevanta parter i denna undersökning så vill vi tydliggöra att våra slutsatser är begränsade på grund av väsentliga bortfall.

Förslag till vidare forskning

Då ändringarna av regelverken som görs för revisorer i finansiella bolag är en pågående process anser vi att det i ett senare skede vore intressant att undersöka vad dessa regelverk verkligen ger för effekter på förväntningsgapet och förtroendet för revisorerna.

Vi kan endast utgå från antaganden om att respondenterna tror på att dessa regeländringar kommer att ge en positiv effekt på förväntningsgapet i och med att man tror att de nya reglerna kommer motverka nya finansiella skandaler likt HQ Bank. Alltså vore en undersökning kring regeländringarnas effekter en intressant studie att göra.

7 Källförteckning

Vetenskapliga artiklar

Arthur R, Wyatt (2004). Accounting Professionalism – They Just Don't Get It! *Accounting Horizons*, vol. 18: 1, s. 45-53.

Carl D, Liggio (1974). The expectation gap: the accountant's legal waterloo? *Journal of contemporary business*, vol. 3, s. 27-44.

John E, McEnroe & Stanley C. Martens (2001). "Auditors' and investors' perceptions of the expectation gap": *Accounting Horizons*, vol. 15: 4, s. 345-358.

Peter J. Best, Sherrena Buckby, Clarice Tan (2001) Evidence of the audit expectation gap in Singapore: *Mangareial Auditing Journal* vol. 16: 3, s. 134-144.

Ian P, Dewing & Peter O, Russel (2002). UK fund managers, audit regulation and the new Accountancy Foundation: towards a narrowing of the audit expectations gap? *Managerial Auditing Journal*, vol. 17: 9, s. 537-545.

Mahdi, Salehi & Zhila, Azary (2008). Fraud Detection and Audit Expectation Gap: Empirical Evidence from Iranian Bankers. *International Journal of Business and Management*, vol. 3:10, s. 72.

Roger C. Mayer, James H. Davis & F. David Schoorman (1995). An integrative model of organizational trust. *Academy of Management Review*, vol. 20:3, s. 709 – 734.

Hian Chye Koh & E - Sah Woo (1998). The expectation gap in auditing. *Mangareial Auditing Journal*, vol. 13:3, s. 147-154.

R. Dixon, A.D. Woodhead & M. Sohliman (2006). An investigation of the expectation gap in Egypt. *Managerial Auditing Journal*, vol. 21:3, s. 293-302.

Sekundärkällor

Epstein, M.J. & Geiger, M.A. (1994). Investor views of audit assurance: recent evidence of the expectation gap. *Journal of Accountancy*, vol. 177. Se Hian Chye Koh & E - Sah Woo (1998). The expectation gap in auditing. *Mangareial Auditing Journal*, vol. 13:3 s. 147-154.

Litteratur

Carrington, Tomas (2010). *Revision*. Malmö: Liber AB.

Moberg, Krister (2006). *Bolagsrevisorn*. Stockholm: Norsdets Juridik AB.

Trohammar, Clas-J (2006). *Revision – En praktisk beskrivning*. Stockholm: Far förlag AB.

Trohammar, Clas-J (2002). *FARs Revisionsbok*. Stockholm: Far förlag AB.

Patel, Runa & Davidson, Bo (1991). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur AB.

Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo (1996). *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*. Lund: Studentlitteratur AB.

Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne (2003). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber AB.

Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne (2003). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber AB. Citerar Patton, Quinn (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. Newbury Park: Sage Publications.

Bryman, Alan & Bell, Emma (2005). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Malmö: Liber AB.

Lindblad, Inga-Britt (1998). *Uppsatsarbete En kreativ process*. Lund: Studentlitteratur AB.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur AB.

Artsberg, Kristina (2005). *Redovisningsteori – policy och praxis*. Malmö: Liber AB.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Dahmström, Karin (2000). *Från datainsamling till rapport*. Lund: Studentlitteratur AB.

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB.

Munck, Johan (2011). *Sveriges rikets lag*. Stockholm: Norstedts juridik.

Elektroniska dokument

Ekonomisverige: <http://www.ekonomisverige.se/debatt/hq-blottlagger-kunskapslucka/>

Dagens nyheter: <http://www.dn.se/ekonomi/fi-anmaler-hqs-revisor>

Finansinspektionen:

http://www.fi.se/upload/43_Utredningar/40_Skrivelser/2011/yttrandel_RN_10-8409_slutlig_110403.pdf (s.2)

Dagens nyheter: <http://www.dn.se/ekonomi/hqrevisorn-far-erinran>

Dagens industri:

<http://di.se/Default.aspx?referrer=&pid=3866&epslanguage=sv&referrer=http%3A%2F%2Fi.se%2F>

FAR: http://www.far.se/portal/page?_pageid=114,407501&_dad=portal&_schema=PORTAL

Bokföringsnämnden: <http://www.bfn.se/info/attforabok-12.pdf> (s.32)

FAR: http://www.far.se/portal/page?_pageid=114,340407&_dad=portal&_schema=PORTAL

FAR: http://www.far.se/portal/page?_pageid=114,340408&_dad=portal&_schema=PORTAL

Revisorsnämnden: http://www.revisorsnamnden.se/rn/om_rn_4706.html

Finansinspektionen: <http://www.fi.se/Om-FI/>

Aktiespararna:

<http://www.aktiespararna.se/sajt/kontakt/lokalavdelningar/lok/aktiespararna/Lulea/Nyheter-fran-lokalavdelningen/gunnar-ek-och-hqbank/>

Svenska dagbladet: http://www.svd.se/naringsliv/hq-historia-detta-har-hant_5254235.svd

FAR: http://www.far.se/portal/page?_pageid=114,340195&_dad=portal&_schema=PORTAL

Muntliga källor

Revisor A: Godkänd revisor, Convensia Revision, personlig intervju den 19 december 2011.

Revisor B: Godkänd revisor, PwC, personlig intervju den 19 december 2011.

Revisor C: Godkänd revisor, PwC, personlig intervju den 10 december 2011.

Per Håkansson: Chefsjurist, Finansinspektionen, personlig intervju den 30 december 2011.

8 Bilagor

Intervjufrågor till revisorer

Information om respondent

- Inom vilka olika branscher har de företag som du reviderat verkat inom?

Revisionsprocessen

- Hur skulle du välja att beskriva en revisors arbetsuppgifter?

Förväntningsgap

- Har du upplevt att intressenters förväntningar på dig som revisor avviker mot vad dina egentliga arbetsuppgifter är?
- Hur uppfattar du att förtroendet för revisorsyrket utvecklats genom åren?

HQ Bank

- Anser du att Finansinspektionens och Revisorsnämndens skilda åsikter kring revisionsinsatsen i HQ Bank möjligtvis påverkar intressenters förväntningar gentemot revisorer?
- FAR och Finansinspektionen diskuterar flera åtgärder för att minska risken för nya HQ-liknande skandaler. Anser du att dessa förändringar kommer ge en effekt på förväntningsgapet?

Möjliga åtgärder

- Vad anser du man bör göra för att minska förväntningsgapet?

Intervjufrågor till Per Håkansson, Finansinspektionen

Revisionsprocessen

- Hur skulle du välja att beskriva en revisors arbetsuppgifter?

Förväntningsgap

- Hur uppfattar du att förtroendet för revisorsyrket utvecklats genom åren?

HQ Bank

- Anser du att Finansinspektionens och Revisorsnämndens skilda åsikter kring revisionsinsatsen i HQ Bank möjligtvis påverkar intressenters förväntningar gentemot revisorer?
- FAR och Finansinspektionen diskuterar flera åtgärder för att minska risken för nya HQ-liknande skandaler. Anser du att dessa förändringar kommer ge en effekt på förväntningsgapet?

Möjliga åtgärder

- Vad anser du man bör göra för att minska förväntningsgapet?